

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT KOPER
Dodiplomski visokošolski strokovni študijski program Management

Diplomska naloga

**ANALIZA POSLOVANJA GOSPODARSKE
DRUŽBE**

Mentor:

izr. prof. dr. Franko Milost

Obravnavana organizacija:

OMV Istrabenz, d. o. o

KOPER, 2005

GRACIJELA BABIČ

POVZETEK

Diplomska naloga obravnava sestavo in analizo poslovnega izida in bilance stanja družbe OMV Istrabenz, d. o. o. Koper. V prvem, teoretičnem delu naloge smo predstavili letno poročilo, gospodarske kategorije v računovodstvu in več metod, ki jih lahko uporabljamo za njihovo analiziranje. Drugi, praktični del povzema predstavitev obravnavane gospodarske družbe in pomembnejše značilnosti za lažje razumevanje njenega poslovanja. V nalogi je opravljena tudi analiza učinkovitosti in uspešnosti poslovanja, v nadaljevanju pa je predstavljenih več kazalcev, s katerimi smo še dodatno ovrednotili računovodske podatke. Namen priprave naloge je bil vsekakor izpopolniti znanja za lastne potrebe, tako da je v sklepnem delu samo povzetek spoznanj iz praktičnega dela.

Ključne besede: letno poročilo, poslovni izid, bilanca stanja, gospodarska družba, slovenski računovodski standardi

SUMMARY

The diploma thesis deals with the structure, and the analysis of the business results and the financial statements at the OMV Istrabenz Koper. In the first theoretical part of the thesis we represented the annual report, the accountancy economic categories, and several methods that can be used for the analysis. In the second practical part we summarised the introduction of the relevant corporation, and the chosen more important characteristics in order to enable the more thorough understanding of its operation. In our work the analysis of efficiency and business results has also been carried out. Additionally, several indicators were represented which were used to further evaluate the accountancy data. The purpose of the thesis was to improve our own knowledge, and therefore in the conclusion we merely listed the summarised findings from the practical part of the thesis.

Key words: annual report, business results, financial statement, corporation, Slovene accountancy standards

UDK 657.3/.4(043.2)

VSEBINA

1	Uvod	1
2	Osnovne opredelitve	2
2.1	Letno poročilo.....	2
2.2	Računovodsko analiziranje poslovanja	3
2.2.1	Analiza poslovnega izida.....	4
2.2.2	Analiza poslovnega izida z odmiki.....	7
2.2.3	Analiza poslovnega izida z relativnimi števili.....	8
2.3	Bilanca stanja.....	9
2.3.1	Analiza učinkovitosti in uspešnosti poslovanja.....	10
2.3.2	Analiza sredstev in obveznosti do virov sredstev.....	11
3	Predstavitev družbe OMV Istrabenz, d. o. o. Koper	13
3.1	Lastniška struktura družbe.....	13
3.2	Pomembnejši dogodki v poslovnem letu 2004.....	14
3.3	Značilnosti gospodarskega okolja v letu 2004	14
4	Poslovni izid	17
4.1	Analiza prihodkov	17
4.2	Analiza odhodkov.....	18
4.3	Analiza poslovnega izida.....	19
4.4	Analiza poslovne uspešnosti.....	20
4.4.1	Produktivnost.....	21
4.4.2	Gospodarnost (ekonomičnost).....	21
4.4.3	Donosnost	22
4.4.4	Plačilna sposobnost	23
5	Analiza bilance stanja	24
5.1	Analiza sredstev.....	24
5.2	Stalna sredstva	25
5.2.1	Neopredmetena dolgoročna sredstva.....	26
5.2.2	Opredmetena osnovna sredstva	27
5.2.3	Dolgoročne finančne naložbe	30
5.3	Gibljava sredstva	31
5.3.1	Zaloge	32
5.3.2	Poslovne terjatve	33

5.3.3	Kratkoročne finančne naložbe	35
5.3.4	Sredstva na računih.....	36
5.4	Hitrost obračanja obratnih sredstev	36
5.5	Aktivne časovne razmejitve.....	37
5.6	Obveznosti do virov sredstev	37
5.6.1	Analiza obveznosti do virov sredstev	38
5.6.2	Kapital	39
5.6.3	Finančne in poslovne obveznosti.....	40
5.7	Pasivne časovne razmejitve	41
6	Sklep.....	43
	Literatura	44
	Viri	44

SLIKE

Slika 3.1	Lastniška struktura družbe OMV Istrabenz.....	14
Slika 3.2	Gibanje cen naftnih derivatov v letu 2004 na mediteranski borzi	16
Slika 4.1	Prikaz posameznih vrst dobička v letih 2003 in 2004	20

TABELE

Tabela 3.1	Lastniška struktura družbe OMV Istrabenz.....	13
Tabela 4.1	Velikost (v 000 SIT), struktura (v %) in indeks prihodkov v letih 2004 in 2003	18
Tabela 4.2	Velikost (v 000 SIT), struktura (v %) in indeks odhodkov v letih 2003 in 2004	19
Tabela 4.3	Izračun storitev dela podjetja v letih 2003 in 2004	21
Tabela 4.4	Izračun kazalcev gospodarnosti v podjetju v letih 2003 in 2004	22
Tabela 4.5	Izračun čiste donosnosti kapitala in celotne dobičkonosnosti v letih 2003 in 2004	23
Tabela 5.1	Obseg (v 000 SIT) in struktura (v %) sredstev podjetja v letih 2004 in 2003	24
Tabela 5.2	Obseg (v 000 SIT) in struktura (v %) stalnih sredstev podjetja v letih 2004 in 2003	26
Tabela 5.3	Obseg (v 000 SIT) in struktura (v %) opredmetenih osnovnih sredstev po neodpisani vrednosti na dan 31. december v letih 2003 in 2004	27
Tabela 5.4	Amortizacijske stopnje?	28
Tabela 5.5	Stopnja odpisanosti opredmetenih osnovnih sredstev podjetja Eles na dan 31. december v letih 2003 in 2004.....	29
Tabela 5.6	Obseg (v 000 SIT) in struktura (v %) dolgoročnih finančnih naložb.....	31
Tabela 5.7	Obseg (v 000 SIT) in struktura (v %) gibljivih sredstev podjetja v letih 2004 in 2003	32
Tabela 5.8	Obseg (v 000 SIT) in struktura (v %) kratkoročnih in dolgoročnih poslovnih terjatev	34
Tabela 5.9	Obseg (v 000 SIT) in struktura (v %) kratkoročnih terjatev do kupcev v letu 2004 in 2003.....	35
Tabela 5.10	Razvrstitev kratkoročnih finančnih naložb po SRS za leto 2004, vrednosti so v 000 SIT.....	36
Tabela 5.11	Koeficient obračanja obratnih sredstev v družbi v letih 2004 in 2003 in dolžina obrata v dneh.....	37
Tabela 5.12	Obseg (v 000SIT) in struktura (v %) obveznosti do virov sredstev v letih 2004 in 2003	38

Tabela 5.13	Obseg (v 000 SIT) in struktura (v %) kapitala v letih 2004 in 2003	39
Tabela 5.14	Obseg (v 000 SIT) in struktura (v %) finančnih in poslovnih obveznosti v letu 2004 in 2003	40

1 UVOD

V podjetjih in gospodarskih družbah se stalno sprašujejo, kaj bi se dalo izboljšati v poslovanju, in tudi, kako to storiti, saj konkurenca neposredno odpira taka vprašanja. Iskanje odgovorov je predmet znanstvene discipline, ki ji tradicionalno pravimo analiza poslovanja (Pučko 2004, 7). Analiza poslovanja je namreč proces sistematičnega spoznavanja poslovanja konkretnega podjetja in s tem priprava za odločanje v podjetju o izboljšanju uspešnosti poslovanja s stališča uporabnika analize (Lipovec 1983, 31). Analizo poslovanja kot sistematičen proces spoznavanja poslovanja podjetja sestavljajo predmet opazovanja, namen analize in cilj analize.

V pričujoči diplomski nalogi je predmet poslovanja družbe OMV Istrabenz, d. o. o. Koper v letu 2004, in sicer z ustreznimi primerjavami z letom 2003.

V nalogi smo prikazali uporabnost podatkov iz letnega poročila in jih analizirali. Rezultati analiz poslovanja so v veliki meri odvisni od načina izkazovanja podatkov. Na podlagi zbranih podatkov smo izračunali kazalce, ki omogočajo spoznanja poslovanja družbe OMV Istrabenz, d. o. o. Izračunali smo tudi različne strukture iz podatkov bilanc. Dinamiko smo prikazali z indeksi, medsebojne povezave pa s koeficienti. Vsi v tabelah prikazani podatki so izraženi v slovenskih tolarjih in so realne vrednosti.

Zgradba diplomske naloge temelji na petih vsebinsko povezanih sklopih, ki se med seboj delno prepletajo. Uvodu sledi drugo poglavje, v katerem so opisani pomen in uporaba letnega poročila. Sledi mu opis pojmov in metode računovodskega analiziranja poslovanja ter analiziranje učinkov in uspešnosti poslovanja po razlagi različnih avtorjev. V tretjem poglavju smo predstavili gospodarsko družbo, njeno lastniško strukturo, vpliv gospodarskega in ne nazadnje tudi političnega okolja na njeno delovanje v letu 2004. V četrtem poglavju je obravnavana sestava in analiza poslovnega izida predstavljene družbe. Povzemamo primerjavo parametrov prihodkov, odhodkov in izida za leto 2004 z letom 2003. Opravljena je tudi analiza s kazalniki poslovne uspešnosti, produktivnosti dela, gospodarnosti in dobičkonosnosti. V petem poglavju pa smo razčlenili bilanco stanja po naslednjih etapah: pri stalnih sredstvih smo analizirali obseg in strukturo ter odpisanost; pri gibljivih sredstvih smo prav tako analizirali obseg in strukturo ter obračanje teh sredstev; sledila je analiza obveznosti do virov sredstev in kazalniki finančne neodvisnosti in finančnega kritja.

Diplomsko nalogo zaključujemo s sklepnim delom, v katerem zajemamo pomembnejše rezultate analiz, ki smo jih opisali v prejšnjih poglavjih.

2 OSNOVNE OPREDELITVE

2.1 Letno poročilo

Izhodišča oziroma pravila za delovanje podjetja so v skladu z novo zakonodajo, in to skozi zakone, pravilnike, uredbe in sklepe. Ti določajo ceno za uporabo naftnih derivatov, merila za upravičenost stroškov, urejajo višino trošarin, ki je pomembna pri oblikovanju cen.

V SRS 30 (Slovenski računovodski standardi 2002) je zapisano, da mora računovodsko informiranje zagotavljati razumljive, bistvene in primerljive računovodske informacije. Bistvenost informacij je odvisna od njihove vrste in pomembnosti za različne uporabnike. Oblika iste informacije je torej lahko za različne uporabnike različna. Informacije so zanesljive, če ne vsebujejo pomembnih napak in pristranskih stališč ter objektivno predstavljajo pojave. Informacije morajo biti popolne in morajo upoštevati potrebo po previdnosti. Podatki in s tem informacije v letnih računovodskih izkazih so bolj zanesljive, če so ti izkazi revidirani. Računovodski izkazi, ki se sestavljajo za zunanje uporabnike računovodskih informacij, so osnovni instrument za obveščanje zunanjega poslovnega sveta in širše javnosti o finančni trdnosti, zanesljivosti, razvoju oziroma nazadovanju vsakega podjetja. Še boljši pregled nad delovanjem podjetja pa nam daje letno poročilo, ki poleg računovodskih izkazov obsega tudi druge podatke in informacije, ki so podlaga za odločanje.

Uporabnost računovodskih informacij je odvisna od učinkovitosti merjenja gospodarskih dejavnosti podjetja in od učinkovitosti prenosa teh informacij k uporabnikom. Razlikovati je treba med podatki in informacijami. Podatki nakazujejo neko dejstvo, stanje, informacije pa so podlaga za odločanje. Računovodske informacije oziroma poročila so različna glede na vrsto uporabnikov.

Letno poročilo mora biti sestavljeno jasno in pregledno. Izkazovati mora resničen in pošten prikaz premoženja in obveznosti družbe, njenega finančnega položaja ter poslovnega izida (prvi odstavek 57. člena Zakona o gospodarskih družbah).

Letno poročilo je glede na velikost in določbe ZGD sestavljeno iz:

- bilance stanja,
- izkaza poslovnega izida,
- prilog s pojasnili k izkazu,
- izkaza finančnega izida in
- poslovnega poročila.

Računovodske izkaze z razkritji po ZGD in SRS imenujemo obvezni del letnega poročila, ker se morajo v celoti ravnati po omenjenih predpisih. Vsebinsko poslovnega poročila v nekaj alineah predpisuje ZGD, vsebuje pa poleg določenih sestavin še vrsto drugih prostovoljnih razkritij.

Neračunovodske informacije, ki so v poročilih, so v nedenarni merski enoti informacije izražene, npr. količine, število zaposlenih, kakovost, pritožbe, napake, delovni čas, število dobropisov in drugo (Turk 2000, 345).

Družbe morajo letna poročila skupaj z revizorskim poročilom predložiti pooblašeni organizaciji (AJPES) za obdelovanje in objavljane podatkov. Poleg javne objave letnih poročil na spletnih straneh AJPES družbe svoja letna poročila objavljajo še na svojih spletnih straneh in tudi z izdajo poročila v obliki tiskane publikacije. Družbe velikokrat tiskajo letna poročila za potrebe poslovnih partnerjev in širše javnosti in so zaradi barvnega tiska in različnih fotografij praviloma bolj privlačna.

Letno poročilo mora ustrezati tudi naslednjim kakovostnim merilom, kot so: pomembnost, zanesljivost, primerljivost, razumljivost, popolnost, objektivnost, previdnost in pravičnost.

Letno poročilo je zelo pomembno za delničarje in morebitne vlagatelje, za dobavitelje, zaposlene, kupce, državo, posojilodajalce in ne nazadnje tudi za tekmece. Med uporabnike letnih poročil o družbah pa lahko prištejemo tudi borzne posrednike, knjižnice, poslovne publikacije, kolumniste, učitelje in predavatelje.

2.2 Računovodsko analiziranje poslovanja

Analiza poslovanja podjetja je ena izmed faz v procesu planiranja podjetja. Nanaša se na ugotavljanje preteklih in sedanjih poslovnih dogodkov, ko analiziramo celotno poslovanje podjetja in posamezne poslovne funkcije. Analizo poslovanja lahko opredelimo kot proces sistematičnega spoznavanja poslovanja konkretnega podjetja z določenim ekonomsko-organizacijskim namenom (Lipovec 1983, 15).

Izrazno vrednost analize dobimo, ko podatke medsebojno primerjamo, zato analiziramo preteklo in sedanje poslovanje podjetja.

Z računovodskim analiziranjem presojamo ugodnosti in možnosti za izboljšanje ugotovljenega. Gre za proučevanje poslovnih procesov in stanj z namenom spoznavanja razmerij med pojavi. Namen računovodskega analiziranja je spoznati razloge, ki so privedli do obstoječega stanja, in obenem zbrati potrebne informacije, da bi dosegli njegovo izboljšanje.

Za računovodsko analiziranje poslovanja uporabljamo različne metode, in sicer (Milost 1997, 213):

- *Metodo razčlenjevanja* uporabljamo, kadar proučujemo sestavljene poslovne procese in želimo spoznati njihove sestavne dele. Razčlenjevanje lahko poteka tako dolgo, dokler ne pridemo do sestavnih delov, ki jih ni več mogoče razčleniti. Metoda nas pripelje do spoznanj, ki so prikrita.
- *Metodo primerjanja* uporabljamo, kadar proučujemo primerljive, vendar ne nujno iste poslovne procese in želimo spoznati odmike ali razmerja med njimi.

- Podatki, ki jih primerjamo, so lahko tudi različni, vendar morajo biti smiselno povezani.
- *Metodo izločanja* uporabljamo takrat, ko niti navidezno istovrstni podatki zaradi zunanjih vplivov na proučevane poslovne procese medsebojno niso primerljivi. Pri tej metodi moteče zunanje vplive izločimo.
  - *Metodo osamljanja* uporabljamo, kadar želimo iz množice podatkov upoštevati le tiste, ki so za predviden namen odločilni. Na ta način omejujemo področje proučevanja.
  - *Metodo strnjevanja* uporabljamo takrat, ko želimo posamezna spoznanja o proučevanih poslovnih procesih povezati v celoto. Strnjevanje posameznih spoznanj, do katerih smo prišli z drugimi metodami, nas popelje do končnega rezultata.

Iz standarda SRS 29 izhaja tudi, da je računovodsko analiziranje del celotnega analiziranja podjetja. Računovodsko analiziranje posega na vsa področja, ki jih računovodstvo spremlja. Finančno analiziranje pa zahteva le analiziranje nalog s finančnega področja delovanja, zato je računovodsko analiziranje širši pojem od finančnega analiziranja (Kavčič 2002a, 158). Računovodsko analiziranje je hkrati tudi končna funkcija računovodstva, ki je mogoča le, kadar so kakovostno opravljene vse računovodske funkcije, ki so: knjigovodstvo, računovodsko predračunavanje in računovodsko nadziranje (Kavčič 2002a, 160).

Po SRS 29.14 se v finančnem računovodstvu uresničene velikosti, ki jih vsebujejo računovodski obračuni, presojujejo glede na načrtovane velikosti iste vrste, ki jih vsebujejo ustrezni računovodski predračuni, ali glede na uresničene velikosti iste vrste, ki jih vsebujejo ustrezni računovodski obračuni za prejšnje obdobje. Predmet analiziranja so zlasti razlike pri stroških, odhodkih in prihodkih, ki vplivajo na poslovni izid v obračunskem obdobju.

2.2.1 Analiza poslovnega izida

Slovenski računovodski standardi izhajajo iz temeljne zamisli, da bi bili računovodski izkazi verodostojen prikaz poslovanja podjetja v obračunskem obdobju ter stanja sredstev in njihovih virov ob koncu obračunskega obdobja. Njihov glavni namen je zagotoviti realnost tistih ekonomskih kategorij, ki zanimajo zunanje uporabnike računovodskih informacij. Takšna ekonomska kategorija je tudi poslovni izid (Kavčič 1995, 54).

Poslovni izid je lahko pozitiven ali negativen. Pozitiven poslovni izid je dobiček, ki je razlika med vsemi prihodki in vsemi odhodki obračunskega obdobja, prihodki pa so pri tem večji od odhodkov. Negativen poslovni izid je izguba, ki se pojavi takrat, ko so vsi odhodki večji od celotnega prihodka (Turk 2000, 194).

Na velikost poslovnega izida lahko vpliva tudi pravilno ali nepravilno evidentiranje poslovnih procesov in stanj. Z odkrivanjem nepravilnosti se ukvarja računovodsko nadziranje. Za poslovni izid je pomembna tudi v podjetju veljavna računovodska politika. Računovodski strokovnjaki uveljavljajo računovodsko politiko v skladu s splošno poslovno politiko vodstva podjetja. Zato navadno raje izberejo najnižjo še sprejemljivo raven izkazovanja ekonomskih kategorij, ki je še skladna s Slovenskimi računovodskimi standardi in ustreza vodstvu podjetja, kot pa tako, ki je v danih razmerah najbolj objektivna in poštena (Kavčič 1995, 59).

Na pošteno izkazovanje poslovnega izida vplivajo tudi namerno vpeljani dejavniki, ki jih uveljavlja kreativno računovodstvo. Kreativno oziroma ustvarjalno računovodstvo je računovodstvo, ki ni le spremljevalec in prikazovalec poslovanja, temveč s svojimi rešitvami izboljšuje poslovne odločitve ter s tem poslovne izide in poslovna stanja (Turk 2000, 794).

Slovenski računovodski standardi predpisujejo obvezna razkritja posameznih ekonomskih kategorij v računovodskih izkazih zaradi lažjega odkrivanja, koliko je poslovni izid posledica kreativnega računovodstva in koliko resničnih poslovnih dogajanj (Kovačič 1995, 60).

Bilance poslovnega izida razvrstimo (Milost 1996, 77):

- glede na čas, v katerem jih sestavljamo, so lahko predračunske in obračunske;
- glede na uporabnike so notranje za notranje uporabnike informacij in zunanje za zunanje uporabnike informacij;
- glede na namen so redne in izredne; redne so tiste, v katerih je bilančni datum vnaprej določen, izredne pa sestavljamo ob nepredvidenih dogodkih;
- glede na obliko ločimo vzporedne, zaporedne in stopničaste bilance poslovnega izida. Pri vzporednem in zaporednem razvrščanju bilančnih postavk govorimo o bilanci poslovnega izida, pri stopničastem razvrščanju govorimo o izkazu stanja.

Standard 29 – Računovodsko proučevanje (računovodsko analiziranja) se uporablja pri analiziranju računovodskih podatkov in oblikovanju računovodskih informacij kot podlage za odločanje. Računovodsko proučevanje poteka v dveh smereh. Prva pojasnjuje, zakaj je bilo uresničevanje poslovnega izida v proučevanem poslovnem letu drugačno od tistega, ki je bilo upoštevano kot sodilo. Drugo pa pojasnjuje vrsto kazalnikov kot razmerij med gospodarskimi kategorijami v istem podjetju in na tej podlagi oblikuje sodbo (Turk et al. 2004, 627).

SRS 29.15 določa, da se razčlenjujejo odmiki uresničenih stroškov v obračunskem obdobju od standardnih stroškov uresničenega obsega dejavnosti v istem obračunskem obdobju. Sodila se vedno nanašajo na uresničen obseg delovanja in so tudi izkazana na ustreznih kontih. Predmet razčlenjevanja pa niso več razlike odhodkov in prihodkov nekaterih vrst, ki vplivajo na poslovni izid v obdobju.

Po SRS 29.18 se odmik uresničenega poslovnega izida v obravnavanem obdobju od uresničenega izida v prejšnjem obdobju pojasnjuje kot določba SRS 29.15, le da namesto načrtovanih vrednosti za obravnavano obdobje upoštevamo uresničene velikosti v prejšnjem obdobju.

Z analizo poslovnega izida želimo odgovoriti na naslednja štiri vprašanja (Bernstein 1989, 654):

1. Kakšen je ustrezen poslovni izid in kakšna je njegova kakovost?
2. Katere so pomembne prvine, ki vplivajo na poslovni izid in jih upoštevamo pri načrtovanju poslovnega izida?
3. Kako stabilne so pomembne prvine, ki vplivajo na poslovni izid, in kakšni so njihovi trendi?
4. Kakšne možnosti ima podjetje, da ustvari čim večji pozitiven poslovni izid?

Iz naštetih vprašanj lahko ugotovimo, da moramo poslovni izid analizirati z dveh vidikov (Kavčič 1995, 58):

- z vidika realnosti prikazanega poslovnega izida – s to analizo ugotovimo, ali je poslovni izid odraz resničnega poslovanja podjetja ali pa so v njem skrite namerne ali nenamerne nepravilnosti;
- z vidika velikosti prikazanega poslovnega izida – analiziramo dejavnike, ki v danih okoliščinah vplivajo na velikost poslovnega izida.

Podatki pred analizo niso na razpolago v obliki, ki jo potrebujemo. Nastopijo lahko različni problemi (Turk et al. 2004, 640):

- v zvezi z razdelitvijo stroškov oziroma odhodkov na stalne in spremenljive,
- ugotavljanja potroškov določene prvine na količinsko enoto poslovnega učinka,
- nepoznavanja spremenljivih potroškov posamezne prvine na količinsko enoto prodanega poslovnega učinka,
- ugotavljanje dejanskih nabavnih cen pri posamezni prvine, ki se uporablja pri nastajanju posamezne vrste poslovnega učinka,
- velikega števila različnih vrst stroškov, ki se pojavljajo v podjetju, proučevanje njihovih razlik pa je smiselno, ter
- izražanja obsega dejavnosti, kadar je dejavnost raznovrstna.

Sami podatki, ki kažejo uresničeno stanje, ne pomenijo veliko. Pomen pridobijo šele, ko jih primerjamo z istovrstnimi podatki. Sodila, s katerimi primerjamo posamezne ekonomske kategorije, lahko opredelimo različno. To so lahko (Kavčič 1995, 60):

- načrtovana velikost,
- v preteklem obračunskem obdobju dosežena velikost,
- v istovrstnih podjetjih dosežena velikost.

Vsi poslovni izidi, ne glede na raven njihovega ugotavljanja, so odvisni od stroškov ali prihodkov ali od obojih. Pri analizi poslovnega izida zato upoštevamo zlasti dve ekonomski kategoriji (Kavčič 1995, 63).

Analizo poslovnega izida naredimo tako, da najprej ugotovimo, ali je bil dosežen tak poslovni izid, kot bi lahko bil v danih okoliščinah, nato pa ugotavljamo še vzroke za takšno stanje. Za analizo poslovnega izida se uporabljata dva načina (Kavčič 1995, 60):

- odmiki,
- relativna števila (indeksi, stopnja udeležbe, kazalniki).

2.2.2 Analiza poslovnega izida z odmiki

Odmiki so namenjeni predvsem proučevanju uresničenih rezultatov v podjetju in so zadostna podlaga za sprejemanje pomembnih odločitev. Odgovornim le nakazujejo, kje morajo iskati vzroke za to, da dosežki niso bili takšni kot so bili načrtovani (Kavčič, Slapničar in Rejc 1998, 8).

Kot odmik razumemo tudi vsako razliko med primerjano in primerjalno ekonomsko kategorijo. Primerjalna ekonomska kategorija je lahko predračun, preteklo obračunsko obdobje ali drugo podjetje (Kavčič 1995, 63).

Odmiki so lahko večji ali manjši tudi glede na to, koliko so bili cilji postavljeni realno. Podjetje mora namreč pri postavljanju svojih ciljev upoštevati lastne razmere in cilje postaviti tako, da jih lahko realno doseže (Kavčič, Slapničar in Rejc 1998, 5).

Osnovni odmik z gospodarskega vidika je odmik pri poslovnem izidu (Kavčič 2002a, 161). Kadar želimo sprejeti odločitev s pomočjo ugotovljenega odmika, moramo poiskati tudi vzroke za njegov nastanek. Zaradi tega celoten odmik razstavimo na delne odmike. Celoten odmik pri dobičku razstavimo na (Kavčič 1995, 63):

- odmik pri stroških in
- odmik pri prihodkih.

Odmik pri stroških lahko razstavimo še naprej po vrstah stroškov (na primer: odmik pri nabavni vrednosti prodanega blaga in materiala, pri stroških porabljenega materiala, pri stroških storitev, pri stroških plač itd.) ter še na potroškovni in cenovni odmik. Odmik pri prihodkih lahko nadalje razstavimo na odmik zaradi prodajnih cen in na odmik zaradi prodanih količin (Kavčič et al. 2001, 15).

Odmik pri stroških in odmik pri prihodkih lahko razstavimo še naprej: odmik pri posameznih proizvodih, pri posameznih kupcih, po različnih območjih itd., dokler ne dobimo odgovora na vprašanje o vzrokih za nastali odmik pri poslovnem izidu.

V praksi se kaže, da ima način izračunavanja odmikov svoje pomanjkljivosti. Prva je ta, da je brez uporabe računalnika analize skoraj nemogoče opraviti, druga se kaže v dostopnosti podatkov. Podatki morda niso na voljo ali so v neustrezni obliki. Kot problem se izkaže tudi realnost podatkov, saj s planiranjem načrtujemo prihodnost, ki je v neki meri nepredvidljiva in tvegana (Turk et al. 2003, 236). Velikokrat potrebni podatki niso v takšni obliki, da bi bili primerni za analizo.

Kljub pomanjkljivostim zagotavlja analiza celotnega odmika novo kakovostno sodbo, ki je ne bi bilo, če bi se zadovoljili z nerazčlenjenim odkikom (Turk et al. 1999, 593).

Izračunavanje odmikov je pomembno zlasti za nadziranje mest odgovornosti (Kavčič 2002a, 1616).

2.2.3 Analiza poslovnega izida z relativnimi števili

Relativna števila so količniki med primerjalnimi podatki. Razlikujemo tri vrste relativnih števil, in sicer (Pfajfar in Arh 2004, 33):

- *strukture ali razčlenitvena števila*, pri katerih v primerjavo vključimo podatke za del populacije in podatek za populacijo kot celoto,
- *statistične koeficiente ali gostoto*, pri kateri v primerjavo vključimo raznovrstne podatke, ki so v medsebojni vsebinski povezavi, ter
- *indekse*, pri katerih so v primerjavo vključeni istovrstni, predhodno prirejeni podatki.

Za analizo poslovnega izida se največkrat uporabljajo strukture in indeksi. Slovenski računovodski standardi imenujejo strukture stopnja udeležbe in jo opredeljujejo kot razmerje med istovrstnima velikostma, od katerih se prva nanaša na del in druga na celoto istega pojava (SRS 2001, 217). Stopnjo udeležbe sestavnega dela v celotni velikosti dobimo tako, da podatek za sestavni del delimo s podatkom za celoto. Dobljeni količnik pomnožimo s 100, dobljeni rezultat nam pove delež (odstotek) udeležbe sestavnega dela v celotni velikosti (Turk 2000, 287).

Indeksi predstavljajo količnike med podatki, ki so lahko bodisi osnovni podatki o proučevanem pojavu bodisi relativna števila. Tako je mogoče indekse izračunati tudi iz strukturnih števil in koeficientov. Indeksi so neimenovana števila, saj primerjamo istovrstna podatka z istimi merskimi enotami (Pfajfer in Arh 2004, 61).

Ločimo med stvarnimi in časovnimi vrstami indeksov. O časovnem indeksu govorimo, ko se primerjana podatka časovno razlikujeta, o stvarnem pa takrat, ko se primerjana podatka razlikujeta v kakem stvarnem znaku (Turk 2000, 287).

2.3 Bilanca stanja

Obvezna razkritja po SRS so postavke v bilanci stanja, ki jih določa SRS 24. Standardi predpisujejo razkritja za vse pomembne zadeve in določajo, da naravo in stopnjo pomembnosti opredeli podjetje v svojih aktih, npr. v Pravilniku o računovodstvu ali s kakšnim drugim notranjim predpisom, ki ureja računovodenje v podjetju. Če podjetje ne določi, katera razkritja so pomembna, mora v letno poročilo vključiti vsa razkritja, ki jih navajajo SRS.

Bilanca stanja je osnovni računovodski izkaz, v katerem je pošteno prikazano stanje sredstev in obveznosti do njihovih virov na koncu poslovnega leta ali medletnih obdobj, za katera se sestavlja. Obliko izkaza stanja predpisuje ZGD, podrobnejša pravila izdelave bilance stanja in razkritja so določena v SRS 24.

Podjetja potrebujejo za opravljanje svoje dejavnosti sredstva. Sredstva so premoženje podjetja v obliki stvari, pravic, terjatev in denarja. Vrednost in sestava sredstev sta odvisni od vrste in obsega dejavnosti podjetja ter od njegove poslovne politike. Glede na hitrost preoblikovanja delimo sredstva na osnovna, za katera velja, da se obrnejo v obdobju, daljšem od enega leta, na obratna sredstva, za katera je značilno, da se v enem letu obrnejo več kot enkrat, ter na finančne naložbe, ki so dolgoročne ali kratkoročne in so po pretvorbi v denarno obliko prve bolj sorodne osnovnim, druge pa obratnim sredstvom. Sredstva lahko razvrstimo tudi na stalna in gibljiva (SRS 2002, 67).

Bilanca stanja je računovodski izkaz, ki prikazuje stanje sredstev in obveznosti do virov sredstev v določenem trenutku. Gre za izkaz premoženjskega in finančnega stanja poslovnega sistema, ki ima dve med seboj uravnoteženi kazalniki. Bilanca stanja vsebuje informacije o investiranju in financiranju. Sestavi se za splošne ali posebne namene za potrebe zunanjega, lahko pa tudi notranjega računovodskega poročila. Od vrste in narave podjetja sta odvisna obseg in razčlenjenost postavk v njem (Melave 2003, 106).

Bilance stanja lahko razvrstimo po različnih sodilih, in sicer (Milost 1996, 72):

- glede na čas, v katerem jih sestavljamo, so bilance stanja lahko predračunske in obračunske;
- glede na uporabnike informacij so lahko bilance stanja notranje in zunanje; notranje so namenjene zadovoljevanju potreb notranjih uporabnikov, zunanje pa so namenjene zunanjim uporabnikom;
- glede na namen so bilance stanja redne in izredne; redne bilance stanja so začetne in končne ter tiste, ki imajo točno določen datum, izredne pa se sestavijo ob izrednih dogodkih, npr. ob ustanovitvi podjetja, ob združitvi, likvidaciji in drugo.

Sredstva so statično opredeljena ekonomska kategorija, zaradi česar jih lahko dojamemo le v določenem trenutku. Razlog za to je tudi v dejstvu, da sredstva vseskozi spreminjajo svojo pojavno obliko (Milost 1997, 71).

Obstajajo različne možne razvrstitve sredstev. Najpomembnejša med njimi je temeljna razvrstitev sredstev, po kateri sredstva sestavljajo osnovna sredstva, obratna sredstva in finančne naložbe. Sredstva je mogoče razvrstiti tudi še na stalna ali dolgoročna in gibljiva ali kratkoročna. Med stalna ali dolgoročna sredstva prištevamo osnovna sredstva in dolgoročne finančne naložbe, med gibljiva sredstva ali kratkoročna sredstva pa prištevamo obratna sredstva in kratkoročne finančne naložbe (Milost 1997, 72).

Osnovna sredstva so dolgoročno vezan del sredstev in s svojimi učinki določajo daljšo dobo možnosti za doseganje poslovne uspešnosti (Pučko 2004, 54). Zato spremljamo tudi obseg, strukturo in dinamiko osnovnih sredstev.

Gibljiva sredstva razumemo kot pravice, stvari in denar, ki se zaradi sodelovanja v poslovnem procesu porabi, spremeni pojavno obliko in se v prvotno obliko vrne v obdobju, ki je krajše od enega leta (Turk in Melavc 1994, 90).

Funkcija financiranja pomeni preskrbo finančnih sredstev, njihovo preoblikovanje in vračanje ter preoblikovanje obveznosti do virov sredstev (Turk 1993, 21). Finančna funkcija torej skrbi, da ima podjetje v vsakem trenutku potrebna finančna sredstva za poravnavo svojih zapadlih finančnih obveznosti. V okviru finančne funkcije imamo dve vrsti odločitev: investicijske in finančne. Prve se nanašajo na aktivno stran bilance, druge pa na pasivno stran (Brigham 1995, 8).

Viri sredstev nam povedo, od kod izhajajo finančna sredstva, ki so potrebna za financiranje naložb podjetja. Podjetje ima do virov obveznosti. Če je obveznost le v dobrem gospodarjenju, ne pa v vračanju sredstev, govorimo o stalnih ali trajnih virih. Če je obveznost vračanja dolgoročna, kot na primer pri dolgoročnih posojilih, govorimo o dolgoročnih obveznostih. Kratkoročna posojila, dolžne zneske dobaviteljem in druge podobne obveznosti mora podjetje poravnati v dolgotrajnih rokih, praviloma prej kot v enem letu (Pučko in Rozman 2000, 76). Kapital podjetja sestavljajo zneski, ki so jih vložili lastniki, in zneski, ki so bili ustvarjeni s poslovanjem podjetja in pripadajo lastnikom. Delimo ga na več delov: vpoklicani kapital, kapitalske rezerve, rezerve iz dobička, preneseni čisti poslovni izid iz prejšnjih let, čisti poslovni izid poslovnega leta in prevrednotovalni popravki kapitala (Slovenski računovodski standardi 2002, 169–170).

2.3.1 Analiza učinkovitosti in uspešnosti poslovanja

Vsako podjetje je treba obravnavati z več zornih kotov, na primer kot družbeno enoto, kot gospodarsko enoto, kot finančno enoto itd. Zaradi tega uspešnosti delovanja podjetja ne moremo ocenjevati zgolj z enim merilom. Za merjenje uspešnosti ločimo dva pristopa: sistemski in ciljni.

Za ocenjevanje delovanja podjetja je primernejši ciljni pristop. Pri tem je treba upoštevati, da ima podjetje lahko veliko ciljev, ki so si različni in so lahko med seboj nasprotujoči. Brez vedenja o tem, kaj in kako mora podjetje delovati ter k čemu mora težiti, ne moremo ocenjevati uspešnosti. V ta namen mora imeti vsako podjetje izoblikovano poslovno politiko in z njo cilje delovanja (Kavčič 1998, 1).

Učinkovitost in uspešnost lahko analiziramo na osnovi štirih načel (Milost 1997, 216):

- *proizvodnost* je tehnološka učinkovitost poslovanja, ki se že kaže v količini proizvedenih poslovnih učinkov ob določenem številu zaposlenih;
- *koeficient gospodarnosti* nam kaže razmerje med prihodki in odhodki; koeficient gospodarnosti celotnega poslovnega sistema je rezultat seštevka delnih koeficientov gospodarnosti;
- *donosnost* lahko pojasnujemo z različnih vidikov – lastnike zanima koeficient, ki pojasnjuje čisto donosnost kapitala, to je razmerje med čistim dobičkom in kapitalom; ker poslovna sredstva niso financirana samo s kapitalom, moramo v kazalnik zajeti še dolgove in obresti v zvezi z dolgovi;
- *plačilna sposobnost* poslovnega sistema je njegova sposobnost, da lahko poravnava svoje zapadle obveznosti; za zagotavljanje plačilne sposobnosti je pomembno, da poslovni sistem razpolaga s primerno sestavo sredstev in primerno hitrostjo preoblikovanja iz ene oblike v drugo.

2.3.2 Analiza sredstev in obveznosti do virov sredstev

Sredstva in obveznosti do virov sredstev so postavke bilance stanja, zato njihovo analiziranje pomeni analiziranje bilance stanja. Za analiziranje sredstev in obveznosti do virov sredstev uporabljamo naslednje kazalnike (Milost 1997, 221):

- *kazalniki sestave sredstev* nam povedo, kakšna je stopnja udeležnosti osnovnih sredstev, obratnih sredstev in finančnih naložb v sestavi sredstev;
- *kazalnik tehnične opremljenosti dela s sredstvi* nam pove, s kolikšno vrednostjo sredstev razpolaga vsak zaposleni;
- *kazalnik odpisanosti osnovnih sredstev* je razmerje med popravkom vrednosti osnovnih sredstev in nabavno vrednostjo osnovnih sredstev;
- *kazalnik obračanja obratnih sredstev* nam pove, v kolikšnem času se sredstva preoblikujejo iz denarne v stvarno in ponovno v denarno obliko;
- *kazalnik finančne neodvisnosti* je kazalnik, pri katerem gre za stopnjo udeležnosti kapitala, dolgov in pasivnih časovnih razmerij v obveznostih do virov sredstev;

- *kazalniki finančnega kritja sredstev* nam kažejo, kako so financirane posamezne vrste sredstev;
- *kazalnik finančnega kritja obveznosti do virov sredstev*, in sicer: koeficient neposredne pokritosti kratkoročnih obveznosti, koeficient pospešene pokritosti kratkoročnih obveznosti in koeficient kratkoročne pokritosti kratkoročnih obveznosti.

3 PREDSTAVITEV DRUŽBE OMV ISTRABENZ, D. O. O. KOPER

Družba OMV Istrabenz, d. o. o., trgovina z nafto in naftnimi derivati (v nadaljevanju OMV Istrabenz, d. o. o.) je nastala z dokapitalizacijo družbe Istrabenz trgovina, d. o. o. s strani OMV, Aktiengesellschaft, Dunaj, Avstrija in INA, Industrija nafte, p. o. Zagreb, Hrvaška. Sprememba firme, ustanoviteljev, osnovne glavnice in dejavnosti je bila vpisana v sodni register na Temeljnem sodišču v Kopru dne 3. junija 1992. Lastnika družbe sta OMV ADRIATIK, holdinška družba, d. o. o., iz Kopra, ki ima v lasti 90 % lastniški delež, ter INA, industrija nafte, d. d. z 10 % lastniškim deležem.

Družba OMV Istrabenz, d. o. o., izvaja dejavnost trgovine z nafto in naftnimi derivati na ozemlju Republike Slovenije. V svoji maloprodajni mreži upravlja s skupno 103 bencinskimi servisi, ki jih vodijo partnerji najemniki. Pomembna dejavnost družbe je tudi prodaja nafte in naftnih derivatov na debelo, kamor sodi prodaja dizelskega goriva, kurilnega olja in maziv večjim kupcem.

3.1 Lastniška struktura družbe

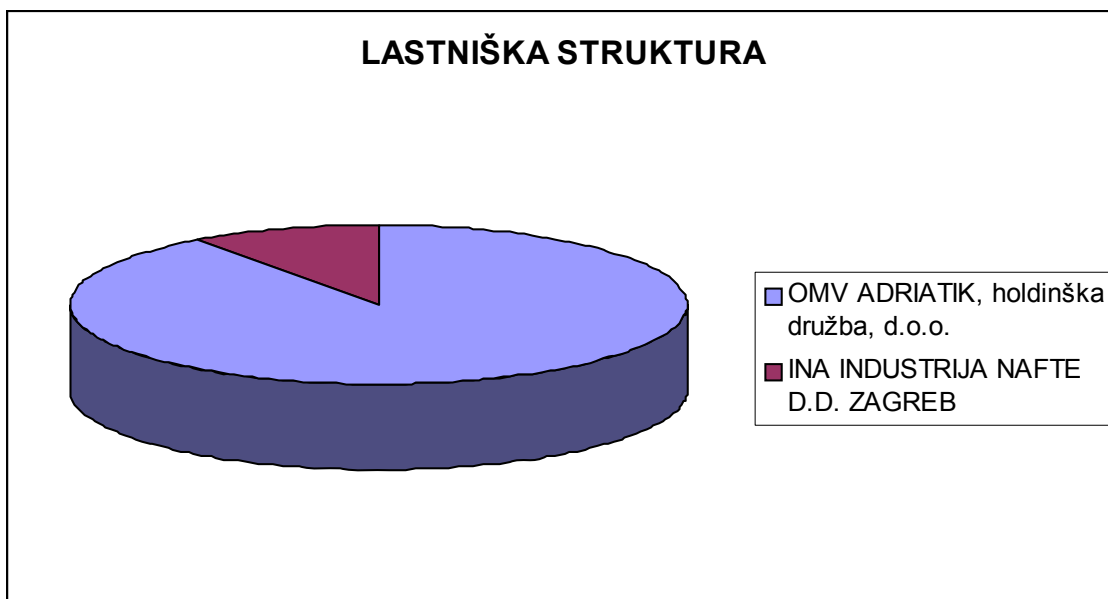
Lastniška struktura družbe OMV Istrabenz, d. o. o. Koper je v poslovnem letu 2004 tako glede deleža kot družabnikov ostala nespremenjena glede na leto 2003. Lastniško strukturo družbe prikazujeta tabela 3.1 in slika 3.1.

Tabela 3.1 Lastniška struktura družbe OMV Istrabenz

Delničar / družabnik	Lastništvo (v odstotkih)	
	31. 12. 2004	31. 12. 2003
OMV Adriatik, Holdinška družba, d. o. o.	90,00 %	90,00 %
INA, industrija nafte, d. d., Zagreb	10,00 %	10,00 %
Skupaj	100,00 %	100,00 %

Vir: OMV Istrabenz 2005

Slika 3.1 Lastniška struktura družbe OMV Istrabenz

Vir: OMV Istrabenz 2005

3.2 Pomembnejši dogodki v poslovnem letu 2004

Med pomembnejše dogodke v poslovnem letu 2004 sodi odprtje novega bencinskega servisa Celje Medlog ter odprtje prenovljena bencinska servisa na Titovi cesti v Postojni in v Rakeku. Slednji je bil v celoti prenovljen s standardi celostne podobe Skupine OMV, ki ji družba OMV Istrabenz, d. o. o. pripada od oktobra lani. Skozi vse leto je v družbi potekala standardizacija dela in poslovnih procesov. Posebne pozornosti je bilo deležno razvijanje koncepta gostinske ponudbe »VIVA« ter posledično usposabljanje in izobraževanje zaposlenih v maloprodaji. Med pomembnejše dosežke sodi tudi izdelava priročnikov poslovanja za zaposlene v maloprodaji, kjer zaposleni lahko po novem pridobijo vse informacije, ki jih potrebujejo pri svojem delu. Na področju veleprodaje je družba uspešno zaključila organizacijski pristop pri obdelavi trga ter vzpostavila pregleden in jasen skrbniški sistem.

3.3 Značilnosti gospodarskega okolja v letu 2004

Glavna značilnost gospodarskega okolja v letu 2004 je bil vstop Slovenije v Evropsko unijo s 1. majem 2004. Kljub temu, da v zvezi s tem niso bile pričakovane večje spremembe v poslovanju družbe, je vstop v EU vseeno zaznamoval slovenski trg z naftnimi derivati. Na povečanje potrošnje dizelskega goriva v letu 2004 so poleg večanja zasebnega voznega parka na dizelski pogon vplivali tudi naslednji dejavniki, ki so pomembni za tovorni promet in potniški cestni promet:

- zaradi odprave carinskega nadzora na mejah z ostalimi državami članicami EU so bile ukinjene omejitve, ki so se nanašale na maksimalne količine goriva v rezervoarjih tovornih vozil pri izhodu iz naše države;
- z vstopom v EU je odpadla problematika dovolilnic za tovorni promet v državah EU, kar je povečalo konkurenčnost in izkoriščenost transportnih sredstev slovenskih transporterjev;
- v sosednji Avstriji so v začetku lanskega leta povečali cestnine za tovorna vozila, zaradi česar se je povečal tranzitni tovorni promet skozi Slovenijo;
- zaradi rasti svetovnih cen in monetarnih ciljev slovenske vlade (nizka inflacija) so se trošarine pri vseh naftnih derivatih v letu 2004 znižale, kar je povečalo cenovno konkurenčnost slovenskih ponudnikov derivatov v odnosu do sosednjih držav.

Na poslovanje v letu 2004 so v veliki meri vplivale tudi izredno nestabilne in nepredvidljive razmere na svetovnem naftnem trgu in posledično izredno visoka raven svetovnih cen naftnih derivatov. V oktobru so tako svetovne cene dizelskega goriva in kurilnega olja narasle na rekordnih 500 USD za tono. Izredno topla jesen je dodatno otežila predvidevanja potrošnje kurilnega olja, zaradi česar so bile potrebne dodatne aktivnosti za preprečevanje nastanka preobsežnih zalog in s tem povezanih velikih cenovnih tveganj, ki vselej spremljajo velika nihanja svetovnih cen.

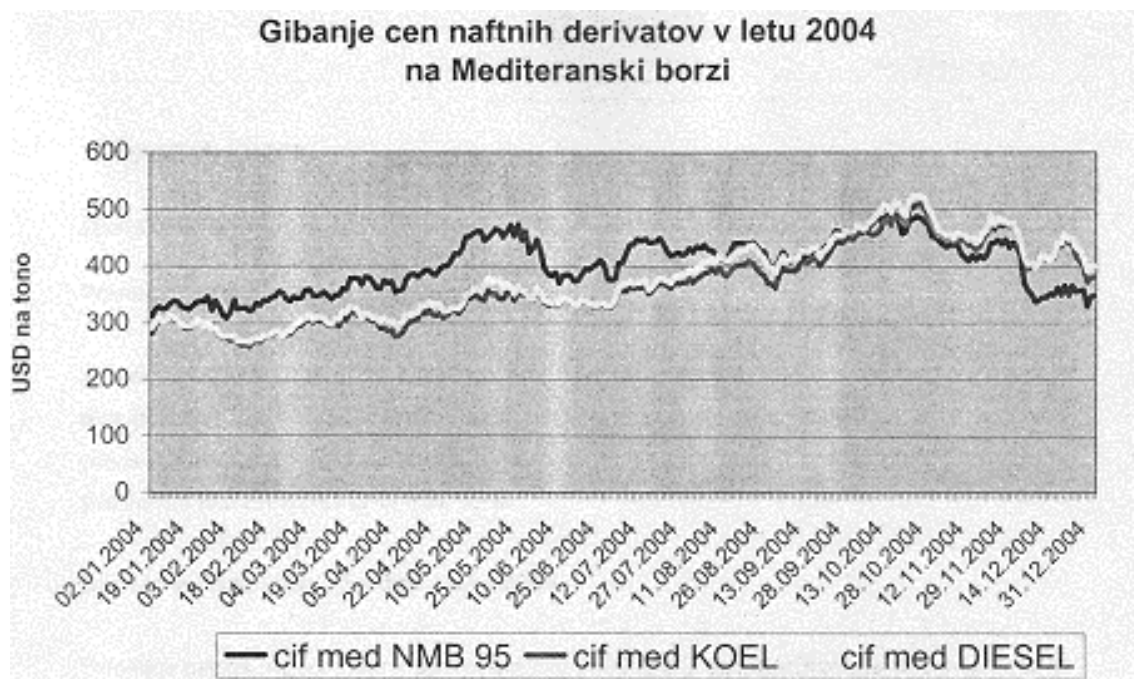
Tudi v letu 2004 je oblikovanje prodajnih cen pogonskih goriv in kurilnega olja za ogrevanje ostalo pod državnim nadzorom, in sicer po modelu, ki prodajne cene spreminja vsakih 14 dni. Svetovne cene so praktično skozi vse leto naraščale, za ublažitev rasti in nihanj slovenskih prodajnih cen pa je Vlada RS redno prilagajala trošarine. V letu 2004 so bile trošarine za motorni bencin spremenjene kar šestnajstkrat, trošarine za dizelsko gorivo in kurilno olje pa petnajstkrat.

V letu 2004 se je nadaljeval tudi trend povečane konkurence pri ponudbi naftnih derivatov. Iz segmenta prodaje kurilnega olja za ogrevanje se je povečana konkurenca preselila tudi na veleprodajni segment prodaje dizelskega goriva. Razloge za to gre iskati v dejstvu, da so se z vstopom Slovenije v EU poenostavili postopki pri oskrbi iz dobavnih virov sosednjih držav članic EU. Prav tako sta se z ukinitvijo carinskih postopkov začela izgubljati dotedanja preglednost in nadzor pri oskrbi naše države z naftnimi derivati.

V leto 2004 so MOL, AGIP in TUŠ nadaljevali z intenzivno investicijsko politiko na področju izgradnje bencinskih servisov in s tem povečali konkurenco tudi na tem področju. Ob koncu leta 2004 so se vsi slovenski trgovci pričeli pripravljati na oskrbo z novo kakovostjo dizelskega goriva in motornih bencinov z nižjo vsebnostjo žvepla, ki bo v skladu z evropskimi direktivami pričela veljati v Sloveniji leta 2005.

Gibanje cen naftnih derivatov v letu 2004 na mediteranski borzi prikazuje slika 3.2.

Slika 3.2 Gibanje cen naftnih derivatov v letu 2004 na mediteranski borzi

Vir: OMV Istrabenz 2005b

4 POSLOVNI IZID

Vsak ekonomski subjekt pri svojem delovanju teži k čim uspešnejšemu poslovanju. O uspehu poslovanja lahko govorimo takrat, kadar dosežemo postavljeni cilj. Najpogosteje navedeni cilji poslovanja oziroma različne opredelitve uspeha so (Mramor 1993, 17):

- maksimiranje dobička,
- maksimiranje prodaje,
- maksimiranje tržnega deleža,
- preživetje in
- doseganje zadovoljive ravni dobička.

Ti cilji so pogosto povezani med seboj in se prepletajo z ostalimi parcialnimi cilji. Slovenski računovodski standardi (2002, 140) opredeljujejo kot temeljni poslovni izid dobiček podjetja oziroma presežek prihodkov nad odhodki. Ugotavljanje uspeha ima pomembno vlogo, saj kaže, kako podjetje posluje ter omogoča popraviljanje posledic in preprečevanje vzrokov, ki bi vodili v neuspešnost (Pučko in Rozman 2000, 216).

Poslovni uspeh podjetja navadno izražamo s celotnim in čistim dobičkom. Ker je celotni dobiček razlika med celotnimi prihodki in celotnimi odhodki podjetja, bomo v nadaljevanju analizirali najprej prihodke in odhodke, nato pa še poslovni izid.

4.1 Analiza prihodkov

S prihodki razumemo celotno vrednost, ki jo podjetje ustvari s svojim poslovanjem v določenem obdobju. Opredeljeni so s prodajno vrednostjo prodanih količin, zajemajo pa tudi nekatere izredne postavke, ki prav tako pripomorejo k povečanju poslovnega izida (Turk in Melavc 1994, 71).

Prihodki od prodaje po SRS 18.4 sestavljajo prodajne vrednosti prodanih proizvodov oziroma trgovskega blaga in materiala ter opravljenih storitev v obračunskem obdobju.

Usredstveni lastni proizvodi so proizvodi, ki jih ustvari podjetje in jih nato zajame med svoja opredmetena osnovna sredstva (SRS 2001, 184). To so učinki, ki jih podjetje ustvari in uporabi za svoje potrebe.

Finančni prihodki pa SRS 18.7 so prihodki od naložbenja. Pojavljajo se v zvezi z dolgoročnimi in kratkoročnimi finančnimi naložbami, pa tudi v zvezi s terjatvami. Sestavljajo jih obračunane obresti, deleži v dobičku drugih in prevrednotovalni finančni prihodki.

Druge poslovne prihodke po SRS 18.5 sestavljajo subvencije, dotacije, regresi, kompenzacije, premije in podobni prejemki.

Izredni prihodki so neobičajne postavke, ki v obravnavanem poslovnem letu povečujejo izid iz rednega poslovanja.

V tabeli 4.1 prikazujemo obseg in strukturo prihodkov družba OMV Istrabenz v letih 2003 in 2004. Podatke medsebojno tudi primerjamo.

Tabela 4.1 Velikost (v 000 SIT), struktura (v %) in indeks prihodkov v letih 2004 in 2003

	2004	Delež (v %)	2003	Delež (v %)	Indeks 04/03
Poslovni prihodki	98.999.086	100,00	95.493.077	100,00	0
Čisti prihodki iz prod. na domačem trgu	98.938.164	99,938	95.340.517	99,840	104
Usredstveni lastni prihodki	1.841	0,002	129.732	0,136	0
Drugi poslovni prihodki	59.081	0,060	22.828	0,024	259
Finančni prihodki	295.949	100,00	1.125.849	100,00	26
Finančni prihodki iz deležev	1		0		0
Finančni prihodki iz dolg. terjatev	67.663	22,863	51.994	4,618	130
Finančni prihodki iz krat. terjatev	228.285	77,137	1.073.855	95,382	21
Izredni prihodki	96.027		50.421		190
Prihodki skupaj	99.391.062		96.669.347		103

Vir: OMV Istrabenz 2005a

Za družbo lahko rečemo, da je v letu 2004 poslovala dobro, skoraj vsi prihodki izvirajo od prodaje blaga, in sicer 98,3 %, 1,2 % iz naslova prodaje storitev in le 0,5 % predstavljajo finančni prihodki, izredni prihodki ter drugi prihodki.

Iz tabele 4.1 lahko razberemo, da so se vsi celotni prihodki leta 2004 povečali za 4 % glede na leto 2003.

V letu 2004 je prišlo do velikega upada finančnih prihodkov, kar za 3,8 krat v primerjavi z letom 2003. Vzrok upada sredstev so bile nove investicije, ki jih je družba opravila na dveh bencinskih postajah.

Čeprav predstavljajo izredni prihodki zanemarljiv delež vseh prihodkov, naj omenimo, da so se tudi ti povečali.

4.2 Analiza odhodkov

Odhodek je zmanjšanje gospodarskih koristi v obračunskem obdobju v obliki zmanjšanja sredstev ali povečanja dolgov (SRS 2001, 127). Odhodke razčlenjujemo na poslovne, finančne in izredne. Redni odhodki pa so seštevek poslovnih in finančnih odhodkov.

Po SRS 17.3 poslovne odhodke sestavljajo vračunani stroški v obračunskem obdobju, povečani za stroške, ki se zadržujejo v začetnih zalogah proizvodov in nedokončane proizvodnje, ter zmanjšani za stroške, ki se zadržujejo v končnih zalogah

proizvodov in nedokončane proizvodnje, morebitni deleži zaposlenih v dobičku ter prevrednotovalni poslovni odhodki.

Finančni odhodki so po SRS 17.6 odhodki za financiranje in odhodki za naložbenje. Odhodke za financiranje sestavljajo stroški danih obresti, odhodki za naložbenje pa imajo naravo prevrednotovalnih finančnih odhodkov.

Izredne odhodke sestavljajo neobičajne postavke, ki v obravnavanem poslovnem letu zmanjšujejo izid rednega poslovanja. Velikost in strukturo vseh odhodkov smo prikazali v tabeli 4.2.

Tabela 4.2 Velikost (v 000 SIT), struktura (v %) in indeks odhodkov v letih 2003 in 2004

	2004	Delež (v %)	2003	Delež (v %)	Indeks 04/03
Poslovni odhodki	97.867.090	100,000	95.932.149	100,00	102
Str. blaga, materijala in storitev	94.587.401	96,649	91.494.774	95,374	103
Str. dela	833.713	0,852	890.879	0,929	94
Odpisana vrednost	2.117.317	2,163	3.227.484	3,364	66
Drugi poslovni odhodki	328.659	0,336	319.012	0,333	103
Finančni odhodki	373.088	100,000	1.300.578	100,00	29
Odpisi dolg. in krat. naložb	4.620	1,406	100.295	7,712	5
Odhodki za obresti in drugih obveznosti	368.468	98,762	1.200.283	92,288	31
Izredni odhodki	19.675		32.302		61
Odhodki skupaj	98.259.853		97.265.029		101

Vir: OMV Istrabenz 2005 in 2005a

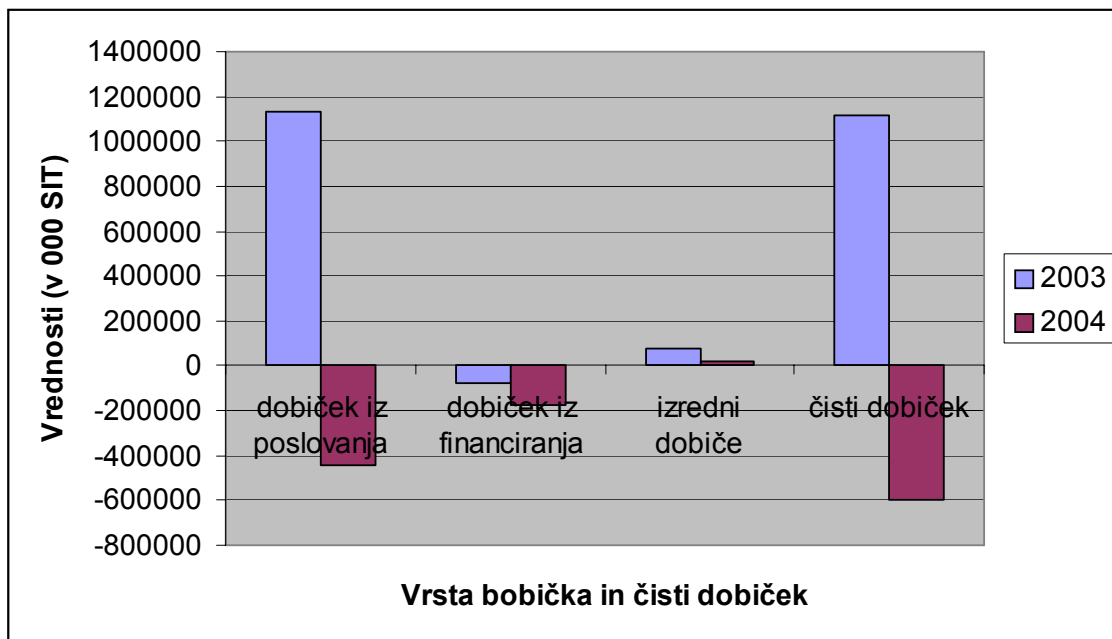
Iz tabele 4.2. je razvidno, da kar 90,5 % vseh odhodkov v letu 2004 izvira iz naslova nabavne vrednosti prodanega blaga, 5,5 % iz naslova stroškov storitev, 1,7 % iz naslova amortizacije, 0,8 % stroškov dela in le 1,5 % predstavljajo prevrednotenja osnovnih in obratnih sredstev, stroški materiala, finančni odhodki, izredni ter drugi poslovni odhodki.

4.3 Analiza poslovnega izida

SRS 19 (Slovenski računovodski standardi 2002), ki ureja vrste poslovnega izida, pravi, da je poslovni izid razlika med prihodki in odhodki v obračunskem obdobju. Temeljne vrste poslovnega izida so: dobiček, čisti dobiček in izguba. Celotni dobiček (Hočevar in Igličar 1997, 148), razlika med vsemi prihodki in vsemi odhodki podjetja v obračunskem obdobju, se lahko razčleni na dobiček iz poslovanja, dobiček iz financiranja, dobiček iz rednega delovanja, ki je seštevek prvih dveh, in izredni dobiček. Čisti dobiček je celotni dobiček, zmanjšan za znesek davka iz dobička. Izguba je

negativni poslovni izid in je razlika med (večjimi) odhodki in prihodki. Temeljne vrste poslovnega izida so pomembne tako za notranje kot tudi zunanje uporabnike. S spodnjo sliko 4.1 smo ponazorili posamezne vrste dobička za leto 2004 v primerjavi z letom 2003.

Slika 4.1 Prikaz posameznih vrst dobička v letih 2003 in 2004

Vir: OMV Istrabenz 2005 in 2005a

Pri primerjavi poslovnega izida iz rednega delovanja vidimo, da je bilo delovanje družbe OMV Istrabenz v letu 2004 veliko uspešnejše kot leto prej, saj je družba dosegla dobiček v višini 1.131.996.000 SIT, čeprav je imela v letu 2003 izgubo 439.072.000 SIT – indeksno število je 259. Slika 4.1 nam tudi nazorno kaže, da so naložbe v financiranja negativne, izredni dobiček pa zanemarljiv.

Kako uspešno je bilo poslovanje družbe v resnici, pa ugotavljamo v nadaljevanju. Šele primerjava cilja z zanj potrebnimi sredstvi nam pokaže pravo sliko o uspešnosti poslovanja podjetja.

4.4 Analiza poslovne uspešnosti

Podjetje pri poslovanju teži k doseganju čim večjega dobička, kar pa še ne zagotavlja njegovega uspeha v primerjavi z drugim podjetjem, saj enaka velikost dobička pri dveh različno velikih podjetjih ne pomeni enakega uspeha. Pri različno velikih podjetjih torej enak dobiček sicer pomeni enak uspeh, ne pa tudi enake uspešnosti. Iz tega razloga nas absolutna velikost učinka ne zanima, ampak nas zanima relativna velikost učinka, to je učinek v primerjavi s porabljenimi sredstvi za doseganje

tega učinka (Stepko 1989, 1). Zato mero uspešnosti gospodarjenja opredelimo kot razmerje med rezultatom gospodarjenja in med za to potrebnimi sredstvi.

Rezultate in sredstva pa izražamo na več načinov oziroma z različnimi merskimi enotami. Iz tega izhajajo trije delni kazalci uspešnosti poslovanja, ki nam skupaj prikazujejo, kako uspešno je podjetje poslovalo. Vsi trije kazalci so povezani med seboj, pri tem pa je rentabilnost temeljno merilo gospodarjenja. Po teh merilih se ravna podjetje kot celota, vanjo pa sta vključena tudi gospodarnost in produktivnost. Poleg omenjenih meril pa v podjetjih sledijo tudi drugim ciljem, kot so: preživetje, rast, prilagodljivost na spremembe in drugi cilji, ki zagotavljajo dolgoročno uspešnost poslovanja.

4.4.1 Produktivnost

Produktivnost dela je opredeljena kot razmerje storitev v našem podjetju in med zanje potrebnim delovnim časom oziroma številom zaposlenih. Produktivnost nam pove, da je poslovanje tem bolj učinkovito, čim večjo količino poslovnih učinkov dosežemo na zaposlenega v obračunskem obdobju. Tak prikaz je narejen v spodnji tabeli 4.3.

Tabela 4.3 Izračun storitev dela podjetja v letih 2003 in 2004

Postavke	2004 Vrednost	2003 Vrednost	Indeks 2004/2003
Poslovni prihodki (v 000 SIT)	98.999.086	95.493.077	104
Povprečno število zaposlenih (v 000 SIT)	82	131	63
Produktivnost	1.207.306	728.955	166

Vir: OMV Istrabenz 2005

Pri izračunavanju produktivnosti v tabeli 4.3 smo obseg pridobljenih poslovnih učinkov izrazili s prihodki iz poslovanja. Obseg porabljenega dela smo izrazili s povprečnim številom zaposlenih (produktivnost I). Dobili smo podatek o vrednosti poslovnih prihodkov, ki jo je v letih 2004 in 2003 povprečno ustvaril vsak zaposlen.

V družbi je bil v poročevalnem obdobju redno zaposlen le predsednik uprave. Namestnik predsednika uprave ni bil zaposlen v družbi. Stroške v zvezi z izvajanjem nalog članstva v upravi je za namestnika predsednika mesečno zaračunavala družba, katere zaposlenec je bil. Neposredno iz družbe je prejel za leto 2004 le prejemke v naravi, iz naslova uporabe službenega vozila v zasebne namene.

4.4.2 Gospodarnost (ekonomičnost)

Ekonomičnost ali gospodarnost lahko opredelimo kot količnik med opravljenimi storitvami in vsemi porabljenimi prvinami poslovnega procesa, katere vrednost izrazimo kot strošek. Poslovanje podjetja je gospodarno, če je kazalec gospodarnosti večji od 1,

torej če so prihodki večji od stroškov (Turk 1993, 291). V tabeli 4.4 je prikaz izračuna treh kazalcev gospodarnosti iz znanih podatkov.

Tabela 4.4 Izračun kazalcev gospodarnosti v podjetju v letih 2003 in 2004

Postavke	2003	2004
	Vrednosti	Vrednosti
Poslovni prihodki (v 000 SIT)	95.493.077	98.999.086
Finančni prihodki (v 000 SIT)	1.125.849	295.949
Celotni prihodki (v 000 SIT)	96.669.347	99.391.062
Poslovni odhodki (v 000 SIT)	95.932.149	97.867.090
Finančni odhodki	1.300.578	373.088
Celotni odhodki	97.265.029	98.259.853
Gospodarnost I (1/4)	0,9954	1,0116
Gospodarnost II (2/5)	0,8657	0,7930
Gospodarnost III (3/6)	0,9939	1,0115

Vir: OMV Istrabenz 2005b

V letu 2004 sta se kazalca gospodarnosti I in III povečala nad 1, kar je dobro za podjetje, neuspešni pa so bili pri finančnih naložbah (gospodarnost II), čeprav so bili v letu 2003 vsi kazalci manjši od 1, kar pomeni negativno gospodarnost.

Pri oceni uspešnosti poslovanja moramo produktivnost in gospodarnost obravnavati hkrati. Razlog je v tem, da je večja produktivnost dela ekonomsko upravičena le tedaj, ko se poveča tudi gospodarnost ali ko ostane vsaj nespremenjena. Če se produktivnost in gospodarnost gibljeta v nasprotni smeri, poslovanje poslovnega sistema ni uspešno, ker to na primer pomeni, da je več opravljenega dela povzročilo višje stroške na enoto storitve in so pri višji produktivnosti tako dobili nižjo gospodarnost (Žnidaršič-Kranjc 1995, 222).

4.4.3 Donosnost

Za večino podjetij je kazalnik rentabilnosti kapitala osnovni cilj poslovanja, ki nam pove, kako se kapital oplaja, in je eden izmed najpomembnejših kazalnikov za lastnike kapitala.

Uspešnost upravljanja s sredstvi podjetja nam pokaže kazalnik donosnosti sredstev. Le na tak način je donosnost primerljiva, saj ni več odvisna od tega, s kakšnimi sredstvi (lastnimi ali tujimi) podjetje financira svoja poslovna sredstva.

Izmed kazalnikov dobičkonosnosti, ki so opredeljeni v SRS 29 (SRS 2002), bomo za družbo OMV Istrabenz izračunali koeficient čiste dobičkonosnosti kapitala, ki je opredeljen kot razmerje med čistim dobičkom v poslovnem letu in povprečnim kapitalom. Koeficient čiste donosnosti sredstev, ki je opredeljen kot razmerje med vsoto čistega dobička in odhodki od financiranja (obresti) v poslovnem letu ter povprečnimi sredstvi. Izračuna sta prikazana v spodnji tabeli 4.5.

Tabela 4.5 Izračun čiste donosnosti kapitala in celotne dobičkonosnosti v letih 2003 in 2004

	2004	2003
	Vrednost	Vrednost
Čisti dobiček (v 000 SIT)	1.117.650	-595.682
Dane obresti (v 000 SIT)	368.468	1.200.283
Povprečna vrednost sredstev (v 000 SIT)	34.688.498	35.327.450
Povprečna vrednost kapitala (v 000 SIT)	22.553.543	21.435.899
Donosnost sredstev ((1+2)/3) (v %)	4,284	1,711
Dobičkonosnost kapitala (1/4) (v %)	4,955	-2,780

Vir: OMV Istrabenz 2005b

Zadnji kazalec v tabeli je čista dobičkonosnost kapitala in je pozitivna (vrednost kazalca + 4,955) v letu 2004, kar je zelo pozitivno, saj je bil v letu 2003 negativen (minus 2,78).

Ravno tako je tudi donosnost sredstev v letu 2004 višja kot v predhodnem letu. Gibanje koeficienta je v skladu z gibanjem dobička navzgor in obratno, glede na gibanje vrednosti sredstev.

4.4.4 Plačilna sposobnost

Plačilna sposobnost poslovnega sistema je njegova sposobnost, da lahko poravnava svoje zapadle obveznosti. Merimo jo na določen dan. Plačilno sposobnost lahko izrazimo na različne načine, in sicer (Milost 1997, 219):

- a) $\text{razpoložljivi denar} + \text{denarni prejemki} - \text{denarni izdatki} = 0$
- b) $(\text{razpoložljivi denar} + \text{denarni prejemki}) / \text{denarni izdatki} = 1$
- c) $\frac{\text{razpoložljivi denar} + \text{denarni prejemki}}{\text{denarni izdatki}} \times 100 = \text{stopnja (\%)}$

Plačilna sposobnost poslovnega sistema je tesno povezana z likvidnostjo njegovih sredstev.

5 ANALIZA BILANCE STANJA

Sredstva, s katerimi podjetje v določenem trenutku razpolaga (Pučko in Rozman 2000, 57–58) in ki jih podjetje potrebuje za opravljanje svoje dejavnosti, predstavljajo premoženje podjetja. Opredelili bi jih lahko kot stvari, pravice in denar, ki jih podjetje uporablja samo ali pa jih vlaga v druga podjetja s ciljem, da bi dosegla kar najboljši poslovni rezultat. Sredstva, prav tako tudi obveznosti do virov sredstev, izkazuje podjetje v bilanci stanja kot temeljnem računovodskem izkazu. Bilanca stanja se sestavlja na določen dan in prikazuje, kolikšna sredstva so bila vložena v podjetje, kako je podjetje prišlo do teh sredstev in kako jih je naložilo. Sestavljena je iz dveh med seboj vrednostno uravnoteženih strani:

1. Aktivna stran prikazuje sredstva podjetja, s katerimi premoženjsko-pravno gospodarska družba razpolaga; to so v denarni merski enoti izražene stvari, pravice in denar. Ta stran bilance je povezana z investicijskimi oziroma naložbenimi odločitvami podjetja.
2. Pasivna stran prikazuje obveznosti do virov sredstev; to so obveznosti, ki temeljijo na pravno zasnovanem razmerju gospodarske družbe in s katerimi se financira (ti viri so lahko lastniški ali dolžniški). Ta stran pa je povezana s finančnimi odločitvami podjetja.

5.1 Analiza sredstev

Družba potrebuje za opravljanje svoje dejavnosti sredstva. Vrednost in sestava sredstev sta odvisni od vrste in obsega dejavnosti družbe ter od njene poslovne politike. Glede na hitrost preoblikovanja delimo sredstva na stalna, za katera velja, da se obrnejo v obdobju, daljšem od enega leta, na gibljiva sredstva, za katera je značilno, da se v enem letu obrnejo več kot enkrat, in na aktivne časovne razmejitev, ki obsegajo zneske dejansko nastalih vračunanih stroškov in zneskov nezaračunanih prihodkov. Obseg in strukturo sredstev bomo analizirali s pomočjo tabele 5.1.

Tabela 5.1 Obseg (v 000 SIT) in struktura (v %) sredstev podjetja v letih 2004 in 2003

Elementi	2004		2003		Indeks 2004/2003
	Vrednost	Delež (v %)	Vrednost	Delež (v %)	
Stalna sredstva	23.731.822	68,414	26.691.380	75,554	89
Gibljiva sredstva	10.861.463	31,311	8.623.528	24,410	126
Aktivne časovne razmejitev	95.213	0,274	12.542	0,036	759
Sredstva skupaj	34.688.498	100	35.327.450	100	98

Vir: OMV Istrabenz 2005

Iz tabele 5.1 razberemo, da je bilančna vsota podjetja na dan 31. decembra 2004 znašala 34.688,498 mio SIT, kar je za 2 % manj kot v letu 2003. Družba ima po strukturi naslednjo sestavo: 68,414 % stalnih sredstev, 31,311 % gibljivih sredstev in le 0,274 % aktivnih časovnih razmejitev.

Na stopnjo udeležbe sredstev vpliva predvsem vrsta dejavnosti, lahko pa tudi last sredstev. Ni vseeno, ali ima družba lastna sredstva ali pa posluje s sredstvi v poslovnem najemu. Na vse to bomo odgovorili s kazalniki sestave sredstev po naslednjih obrazcih:

$$\frac{\text{obratna sredstva}}{\text{sredstva}} = \frac{10.861.463}{34.688.498} = 0,3131$$

$$\frac{\text{osnovna sredstva (po neodpis. vred.)}}{\text{sredstva}} = \frac{23.653.021}{34.688.498} = 0,6828$$

$$\frac{\text{finan. čin naložbe}}{\text{sredstva}} = \frac{13.537}{34.688.498} = 0,00039$$

Kazalniki sestave sredstev nam povedo, da imajo v družbi OMV Istrabenz 68,28 % osnovnih sredstev in 31,31 % obratnih sredstev, finančne naložbe pa so zanemarljive. To da jasno vedeti, da ima družba vsa sredstva v svoji lasti, in to v dolgoročnem kapitalnem deležu.

Kazalnik tehnične opremljenosti pa nam pokaže, s kolikšno vrednostjo sredstev na zaposlenega razpolagajo v družbi.

$$\frac{\text{sredstva}}{\text{število zaposlenih}} = \frac{34.688.498.000}{82} = 423 \text{ mio SIT}$$

$$\frac{\text{osnovna sredstva (po neodpis. vred.)}}{\text{število zaposlenih}} = \frac{23.685.021.000}{82} = 289 \text{ mio SIT}$$

Koeficienta tehnične opremljenosti na zaposlenega sta po vrednosti zelo visoka.

5.2 Stalna sredstva

Stalna sredstva lahko razvrstimo na opredmetena osnovna sredstva, neopredmetena dolgoročna sredstva in dolgoročne finančne naložbe. Opredmetena osnovna sredstva obsegajo zemljišča, zgradbe, opremo, dolgoletne nasade ter osnovno čredo. Neopredmetena dolgoročna sredstva so naložbe v pridobitev materialnih pravic ali dolgoročno vračunljivi stroški in izdatki, ki se pojavljajo v zvezi s poslovanjem podjetja (Hočevar, Igličar in Zaman 2001, 40–43). Zajemajo naložbe v pridobljene dolgoročne pravice do industrijske lastnine, dolgoročne odložene stroške in naložbe v dobro ime

prevzetega podjetja (SRS 2002, 33). Dolgoročne finančne naložbe so večinoma naložbe v kapital drugih podjetij ali v finančne dolgove drugih podjetij. Analiza stalnih sredstev vključuje obseg in strukturo stalnih sredstev in opredmetenih osnovnih sredstev ter odpisanih opredmetenih osnovnih sredstev. Obseg in strukturo sredstev v družbi analiziramo s pomočjo tabele 5.2.

Tabela 5.2 Obseg (v 000 SIT) in struktura (v %) stalnih sredstev podjetja v letih 2004 in 2003

Elementi	2004		2003		Indeks 2004/2003
	Vrednost	Delež (v %)	Vrednost	Delež (v %)	
Neopredmetena dolgoročna sredstva	14.872	0,063	28.587	0,107	52,02
Opredmetena stalna sredstva	23.709.497	99,906	25.012.863	93,711	94,79
Dolgoročne finančne naložbe	7.453	0,031	1.649.930	6,182	0,45
Stalna sredstva	23.731.822	100	26.691.380	100	88,91

Vir: OMV Istrabenz 2005

Kot lahko vidimo, se je vrednost stalnih sredstev v podjetju od leta 2003 do konca leta 2004 znižala. Tako je bila vrednost stalnih sredstev konec leta 2004 za 12,08 % nižja kot konec leta 2003. Najvišji delež stalnih sredstev predstavljajo opredmetena osnovna sredstva (v letu 2004 kar 99,91 % vseh stalnih sredstev), sledijo neopredmetena dolgoročna sredstva in nato dolgoročne finančne naložbe.

V letu 2004 je v primerjavi z letom 2003 zmanjšanje vrednosti stalnih sredstev povezano z zmanjšanjem vrednosti vseh treh postavk. Tako se je vrednost opredmetenih osnovnih sredstev zmanjšala za 5,21 %, vrednost neopredmetenih osnovnih sredstev za 47,98 % in vrednost dolgoročnih finančnih naložb za 99,55 %.

5.2.1 Neopredmetena dolgoročna sredstva

Neopredmetena dolgoročna sredstva zajemajo naložbe v pridobljene dolgoročne premoženjske pravice, dolgoročno odložene stroške in dolgoročna neopredmetena sredstva v pridobivanju.

Vrednosti neopredmetenih dolgoročnih sredstev se je v letu 2004 zmanjšala za 47,98 % glede na leto 2003 in predstavlja le 0,063 % vrednosti v celotni strukturi stalnih sredstev.

Neopredmetena dolgoročna sredstva so izkazana po nabavni vrednosti in se časovno amortizirajo glede na dobo koristnosti, ki traja 5 let. Njihova knjigovodska vrednost je znaša 874.000 SIT in preostala doba amortiziranja je 13 mesecev. Dejstvo je, da tako majhna vrednost nima velikega vpliva na računovodske izkaze družbe.

5.2.2 Opredmetena osnovna sredstva

Opredmetena osnovna sredstva zajemajo zemljišča, zgradbe, opremo in nadomestne dele, opredmetena osnovna sredstva v izdelavi in predujme za opredmetena osnovne sredstva.

Nabavna vrednost posameznega opredmetenega osnovnega sredstva zajema nakupno ceno in vse stroške, ki se lahko neposredno pripišejo usposobitvi sredstva za nameravano uporabo. Kasneje nastali stroški, ki omogočajo večje bodoče koristi glede na prej ocenjene, povečujejo nabavno vrednost. Stroški, ki omogočajo podaljšanje dobe uporabnosti sredstva, zmanjšujejo do takrat obračunani popravek vrednosti. Popravek vrednosti opredmetenih osnovnih sredstev se obračunava posamično, za drobni inventar pa skupinsko. V tabeli 5.3 prikazujemo obseg in strukturo opredmetenih osnovnih sredstev po neodpisani vrednosti.

Tabela 5.3 Obseg (v 000 SIT) in struktura (v %) opredmetenih osnovnih sredstev po neodpisani vrednosti na dan 31. december v letih 2003 in 2004

	2004		2003		Indeks 2004/03
	Vrednosti	Delež (v %)	Vrednosti	Delež (v %)	
Zemljišča	4.331.413	12,27	4.288.737	12,12	101
Zgradbe	22.270.281	63,09	21.949.359	62,05	101
Druge naprave in oprema	7.807.819	22,12	8.020.148	22,67	97
Opredm. osn. sred. v gradnji in izdelavi	891.626	2,53	1.115.887	3,15	80
Skupna nabavna vrednost	35.301.139	100	35.374.131	100,00	

Vir: OMV Istrabenz 2005b

Iz tabele 5.3 je razvidno, da se je vrednost opredmetenih osnovnih sredstev v letu 2004 v primerjavi z letom 2003 minimalno spremenila (le za 0,21 %).

Vrednost zemljišča in zgradb v letu 2004 se je povečala, in sicer za 1 % v primerjavi z letom 2003. Na povečanje teh dveh postavk nabavne vrednosti opredmetenih osnovnih sredstev so v največji meri vplivali nova izgradnja bencinskega servisa Celje Medlog ter rekonstrukciji BS Rakek in BS Postojna vključno z gostinsko enoto.

Posledično je dokončana gradnja vplivala tudi na postavko oprema osnovnih sredstev v gradnji, ki se je zmanjšala za 20 % v letu 2004 v primerjavi z letom 2003.

Vrednost druge naprave in oprema se je zmanjšala za 3 %, kar je v največji meri posledica zmanjšanja vrednosti opreme.

Opredmetena osnovna sredstva se morejo po slovenskih računovodskih standardih zaradi oslabitve prevrednotiti, če njihova knjigovodska vrednost presega njihovo nadomestno vrednost. Družba OMV Istrabenz se je v primeru prevrednotenja dobe uporabnosti sredstev na osnovi izkušenj in priporočil proizvajalca odločila za znižanja

dobe uporabnosti z osmih na tri leta. Hkrati se je izvršil prenos med računalniško opremo. Učinek skrajšanja dobe uporabnosti bo nastopil v letu 2005. Pomemben podatek, povezan z opredmetenimi osnovnimi sredstvi, je tudi stopnja njihove odpisanosti.

Odpisanost osnovnih sredstev spremljamo in ocenjujemo s stopnjo odpisanosti osnovnih sredstev, ki jo izračunamo kot razmerje med odpisano vrednostjo osnovnih sredstev in nabavno vrednostjo osnovnih sredstev. Kazalnik odpisanosti osnovnih sredstev pove, v kolikšnem delu (odstotku) so osnovna sredstva že odpisana oziroma kolikšen del nabavne vrednosti je že bil amortiziran. Večja kot je vrednost kazalnika, bolj so osnovna sredstva zastarela (Hočevar, Igličar in Zaman 2001, 414). V tabeli 5.5 sem izračunala stopnjo odpisanosti zgradb in druge opreme. Zemljišča ne amortiziramo, kar pomeni da nima odpisane vrednosti. Ravno tako nismo odpisovali vrednosti na opredmetenih osnovnih sredstvi v gradnji in izdelavi.

Preostali del je neodpisana vrednost. Ta nam pove, kolikšen del nabavne vrednosti osnovnega sredstva sestavlja njegova nakupna cena, uvozne in nevračljive nakupne dajatve ter stroški, ki jih je mogoče pripisati neposredno njegovi usposobitvi za uporabo. Njegova nabavna vrednost se lahko poveča tudi kasneje, če ti kasneje nastali stroški povečujejo njegovo uporabnost. Če stroški povečujejo dobo koristnosti tega sredstva, se najprej zmanjša do takrat obračunani popravek vrednosti sredstev. Neodpisana vrednost opredmetenih osnovnih sredstev, pa tudi neopredmetenih dolgoročnih sredstev se zmanjšuje z amortiziranjem osnovnih sredstev (SRS 2001).

Amortizacijske stopnje za neopredmetena dolgoročna sredstva in opredmetena osnovna sredstva družbe OMV Istrabenz so določene v skladu z Navodil o načinu in stopnjah rednega odpisa neopredmetenih dolgoročnih sredstev in opredmetenih osnovnih sredstev za proračun, proračunske porabnike in druge osebe javnega prava. V družbi OMV Istrabenz amortizacijske stopnje temeljijo na življenjski dobi sredstev in znašajo (OMV Istrabenz 2005b):

Tabela 5.4 Amortizacijske stopnje sredstev

GOSPODARSKA KATEGORIJA	DOBA KORISTNOSTI	AMORTIZACIJSKA STOPNJA
Gradbeni objekti	20–33 let	3–5 %
Transportna sredstva	4–8 let	12,5–25 %
Pohištvo	8 let	12,5 %
Računalniška oprema	3 leta	33,33 %
Merilni inštrumenti	8 let	12,5 %
Druga oprema	4–5 let	20–25 %
Drobni inventar	4 leta	25 %

Vir: OMV Istrabenz 2005c

V tabeli 5.5 prikazujemo nabavno vrednost, popravek vrednosti in sedanjo vrednost opredmetenih osnovnih sredstev družbe OMV Istrabenz, na koncu pa tudi stopnjo njihove odpisanosti.

Tabela 5.5 Stopnja odpisanosti opredmetenih osnovnih sredstev družbe na dan 31. december v letih 2003 in 2004

	Nabavna vrednost (v 000 SIT)	Popravek vrednosti (v 000 SIT)	Sedanja vrednost (v 000 SIT)	Stopnja odpisanosti (v %)
31. december 2004				
Zemljišča	4.331.413	0	4.331.413	
Zgradbe	22.270.281	5.681.108	16.589.173	25,51
Druge naprave in oprema	7.807.819	5.935.010	1.872.809	76,01
Opredm. osn. sred. v gradnji in izdelavi	891.626	0	891.626	
Skupaj osnovna sredstva	35.301.139	11.616.118	23.685.021	32,91
31. december 2003				
Zemljišča	4.288.737	0	4.288.737	
Zgradbe	21.949.359	4.798.757	17.150.602	21,86
Druge naprave in oprema	8.020.148	5.620.972	2.399.176	70,09
Opredm. osn. sred. v gradnji in izdelavi	1.115.887	0	1.115.887	
Skupaj osnovna sredstva	35.374.131	10.419.729	24.954.402	29,29

Vir: OMV Istrabenz 2005b

Stopnjo odpisanosti dobimo po naslednjem obrazcu:

$$\text{stopnja odpisanosti} = \frac{\text{popravek vrednosti osnovnega sredstva}}{\text{nabavna vrednost osnovnega sredstva}}$$

Iz tabele 5.5 razberemo, da je bila vrednost opredmetenih osnovnih sredstev konec leta 2004 nižja od vrednosti opredmetenih osnovnih sredstev konec leta 2003, in sicer samo za malenkost (in sicer 0,21 %). Na to zmanjšanje je vplivala amortizacija, ki jo vsako leto izračunamo za osnovna sredstva, obenem pa tudi povečanje nabavne vrednosti za nove pridobitve v podjetju. Če pa v tabeli 5.5 pogledamo stopnjo odpisanosti v letu 2004, vidimo, da je precej višja (in sicer 32,91 %) v primerjavi s stopnjo odpisanosti v letu 2003 (ki je bila 29,29 %)

Najpomembnejši odpisi osnovnih sredstev v letu 2004 so bili izvršeni na opredmetenih osnovnih sredstvih v gradnji in izdelavi v skupni vrednosti 69.507.000 SIT. Navedeni odpisi se nanašajo predvsem na vlaganja, povezana z izdelavo projektnih

dokumentacij za izgradnjo plinskega terminala in rekonstrukcije bencinskih servisov, kjer ni več možnosti oziroma racionalnosti nadaljnjega vlaganja.

Ostala razlika zmanjšanja opredmetenih osnovnih sredstev v gradnji in izdelavi, pa je botrovala preknjižbi, ki je sledila izgradnji oziroma obnovitvi že omenjenih treh objektov ali bencinskih servisov. Glede na to spremembo, ki ji je sledilo zmanjšanje, pa se je povečala nabavna vrednost zgradbe, in sicer za vrednost 320.922.000 SIT, in nabavna vrednost zemljišča v vrednosti 42.676.000 SIT ob koncu leta 2004.

Čeprav se je nabavna vrednost zgradbe v letu 2004 povečala in s tem naj bi se tudi zmanjšala stopnja odpisanosti zgradbe, je bila to v skupni masi premajhna sprememba. Tako smo prišli do izračuna, da se je stopnja odpisanosti zgradb vseeno povečala za 3,65 % glede na leto 2003. Ker pa je stopnja odpisanosti zgradbe 25,51 odstotkov, pomeni, da podjetje OMV Istrabenz razpolaga z relativno novimi zgradbami.

Stopnja odpisanosti opreme družbe je bila konec leta 2004 že 76,01 %. V primerjavi z letom 2003 se je povečala za dodatnih 5,92 %. Podjetje mora začeti intenzivno razmišljati o nakupu nove opreme v zelo kratkem obdobju, saj je življenjska doba kratka in stopnje odpisanosti so od 12,5 % do 33,33 %. To pomeni, da bo v enem letu oziroma v dveh letih vsa oprema že odpisana.

Nakupi opredmetenih osnovnih sredstev niso financirani iz virov, ki bi bili pridobljeni namensko za pridobitev opredmetenih osnovnih sredstev.

Nobeno od osnovnih sredstev ni zastavljeno kot jamstvo za dolgove.

5.2.3 Dolgoročne finančne naložbe

Začetne vrednosti dolgoročnih naložb so enake znesku naloženih denarnih ali drugih sredstev, izraženih v denarju, na dan posamezne naložbe.

Dolgoročne naložbe, izražene v tujih valutah, so na dan nastanka preračunane v domačo valuto. Njihovo povečanje iz tega naslova in iz naslova obresti povečuje finančne prihodke v zvezi z dolgoročnimi finančnimi naložbami, njihovo zmanjšanje pa finančne odhodke v zvezi z dolgoročnimi finančnimi naložbami.

Dolgoročne finančne naložbe na dan 31. 12. 2004 so v strukturi družbe minimalne. Na znižanje dolgoročnih finančnih naložb v letu 2004 v primerjavi s predhodnim letom je v pretežni meri vplivalo poplačilo dolgoročnega posojila matične družbe OMV Adriatik, holdinške družbe, d. o. o. v decembru, kar bomo videli v spodnji tabeli 5.6.

Tabela 5.6 Obseg (v 000 SIT) in struktura (v %) dolgoročnih finančnih naložb

	2004		2003	
	31. 12.	Strukt. (v %)	31. 12.	Strukt. (v %)
Dolg. naložbe v delnice podjetij skupine	0	0,00	16	0,00
Dolg. naložbe v delnice pridruženih podjetij	0	0,00		0,00
Dolg. naložbe v delnice drugih podjetij	2.487	33,37	4.711	0,29
Dolg. posojila podjetjem skupine	0	0,00	1.638.618	99,31
Dolg. posojila pridruženim podjetjem	0	0,00		0,00
Dolg. posojila drugim	4.966	66,63	6.585	0,4
Lastni deleži	0	0,00		0,00
Dolgoročni depoziti	0	0,00		0,00
Ostale dolgoročne finančne naložbe	0	0,00		0,00
Skupaj	7.453	100,00	1.649.930	100,00

Vir: OMV Istrabenz 2005b

Družba OMV Istrabenz, d. o. o. Koper v letu 2004 ni z nobeno družbo izven skupine sklenila pogodbe o dolgoročno danem posojilu. Posledično so se stare terjatve iz tega naslova znižale, tako da je stanje dolgoročno danih posojil drugim na dan 31. 12. 2004 v knjigovodski višini 4.966.000 SIT.

Dolgoročna posojila drugim sestavljajo posojila družbam na podlagi zaključenih prisilnih poravnav in družbam, ki so še v stečajnih postopkih. Vsa posojila so še iz let pred 2002 in zaradi dvoma v njihovo poravnavo že v preteklih letih v večjem deležu prevrednotena zaradi oslabitve.

Družba je konec leta 2004 prodala svoj minimalni delež v družbi OMV Istrabenz, d. o. o. Zagreb lastnici matične družbe OMV Refining & Marketing, GmbH, Dunaj – Avstrija.

Druge delnice v znesku 2.487.000 SIT predstavlja naložba v CIMOS International, d. d. Koper. V letu 2004 je bila izvedena oslabitev naložbe v višini 2.225.000 SIT.

5.3 Gibljava sredstva

Gibljava sredstva razumemo kot pravice, stvari in denar, ki se zaradi sodelovanja v poslovnem procesu porabi, spremeni pojavno obliko in se v prvotno obliko vrne v obdobju, ki je krajše od enega leta (Turk in Melavc 1994, 90). Slovenski računovodski standardi gibljava sredstva členijo na zaloge, dolgoročne terjatve iz poslovanja, kratkoročne terjatve iz poslovanja, denarna sredstva, kratkoročne finančne naložbe in aktivne časovne razmejitve (Slovenski računovodski standardi 2002, 222). V okviru

gibljevih sredstev smo analizirali obseg in strukturo gibljevih sredstev in obračanje obratnih sredstev.

Tabela 5.7 Obseg (v 000 SIT) in struktura (v %) gibljevih sredstev podjetja v letih 2004 in 2003

Elementi	2004		2003		Indeks 2004/2003
	Vrednost	Delež (v %)	Vrednost	Delež (v %)	
Zaloge	4.033.747	37,14	3.646.448	42,28	111
Poslovne terjatve	6.234.890	57,40	4.400.774	51,03	142
Kratkoroične finančne naložbe	6.084	0,06	7.864	0,09	77
Sredstva na računih	586.742	5,40	568.442	6,59	103
Gibljava sredstva	10.861.463	100	8.623.528	100	126

Vir: OMV Istrabenz 2005

Iz tabele 5.7 vidimo, da se je struktura gibljevih sredstev konec leta 2004 glede na predhodno leto povečala za 26 % v primerjavi z letom 2003. Manjši delež vseh gibljevih sredstev predstavljajo kratkoročne finančne naložbe, in sicer le 0,06 %, kar je zanemarljivo malo, čeprav je med letom slika popolnoma drugačna. Najvišji delež predstavljajo poslovne terjatve (57,47 %), ki so se v primerjavi z letom 2003 povečala kar za 42 %. Vrednost zalog se je v letu 2004 v primerjavi z letom 2003 povišala za 11 %. Sredstva na računih so vrednostno ostala skoraj enaka v obeh letih, porast je samo za 3 %, glede na celotna gibljava sredstva pa so se zmanjšala, in sicer za 1,19 %.

5.3.1 Zaloge

Zaloge materiala, nadomestnih delov, drobnega inventarja in trgovskega blaga se izvirno vodijo pa nabavnih cenah, ki jih sestavljajo nakupna cena, uvozne dajatve in neposredni stroški nabave. Nakupna cena je zmanjšana za dobljene popuste. Neposredni stroški nabave so prevozni stroški, stroški nakladanja, prekladanja, razkladanja in podobni stroški, če bremenijo kupca. Dajatve v okviru nabavne cene zalog naftnih derivatov v netrošarinskih skladiščih in na bencinskih servisih vsebujejo predvsem carino pri uvozu, trošarino, takse za obremenjevanje okolja s CO₂ in članarino za obvezne blagovne rezerve Republike Slovenije.

Zaloge se pri vsaki spremembi prodajne cene preračunajo na novo vrednost, ki ustreza povprečni ponderirani nabavni ceni obračunskega obdobja. Tako ugotovljeno povečanje ali zmanjšanje zalog povečuje ali zmanjšuje ustrezni del nabavne vrednosti prodanih količin.

Večina porabe zalog trgovskega blaga in nabavne vrednosti prodanega blaga se ugotavlja mesečno in meri po povprečnih nabavnih cenah obračunskega obdobja. Prenos zalog maziv iz skladišč se meri po povprečnih drsečih cenah.

Zaloge se zaradi oslabitve prevrednotijo, če knjigovodska vrednost, vključno s tisto po zadnjih dejanskih nabavnih cenah, presega njihovo tržno vrednost. S tržno vrednostjo je mišljena nadomestna vrednost, razen če je ta večja od čiste iztržljive vrednosti ali če je pri trgovskem blagu manjša od čiste iztržljive vrednosti, zmanjšana za kosmati dobiček. Oslabitve vrednosti zalog trgovskega blaga so v letu 2004 znašale 89.509.000 SIT.

Zmanjšanje zalog materiala in drobnega inventarja obremenjuje stroške materiala, zmanjšanje vrednosti zalog blaga pa ustrezne poslovne odhodke.

Zaloge material so v celotni strukturi zalog zanemarljive, saj predstavljajo le 0,28 % vseh zalog. Zaloge materiala v podjetju so se v letu 2004 v primerjavi z letom 2003 občutno znižale, na kar je vplival predvsem prenos funkcije vzdrževanja bencinskih servisov na zunanje uporabnike.

5.3.2 Poslovne terjatve

Poslovne terjatve so vrednost vseh dolgoročnih in kratkoročnih terjatev iz poslovanja. V začetku jih izkazujemo z zneski, ki izhajajo iz ustreznih listin, ob predpostavki, da bodo poplačane. Terjatve iz poslovanja, izražene v tujih valutah, so preračunane v domačo valuto na dan nastanka po srednjem tečaju Banke Slovenije ter konec obračunskega obdobja. Tečajne razlike so vključene v izkaz poslovnega izida kot finančni prihodki ali finančni odhodki.

Zamudne obresti so obračunane v skladu s pogodbo od dneva zapadlosti kratkoročne terjatve in predstavljajo prihodek od financiranja v višini plačanih obresti, zadnji obračun v letu se pripozna med finančne prihodke v izkustvenem deležu. Ta je za leto 2004 znašal 45,27 %.

Prevrednotovanje kratkoročnih terjatev iz poslovanja – oslabitev se izvaja v breme stroškov poslovanja.

Popravki vrednosti terjatev se oblikujejo na podlagi izkušenj iz preteklih let, z odstotkom od zapadlosti neplačanih terjatev. V letu 2004 je bila izvršena sprememba tako, da so odstotki naslednji:

- za 31 do 60 dni zapadlosti 30 % popravek vrednosti,
- za 61 do 90 dni zapadlosti 60 % popravek vrednosti,
- za 91 do več dni zapadlosti pa kar 100 % popravek vrednosti.

Učinek spremembe je v letu 2004 povzročil za 119.473.000 SIT višje preverednotovalne poslovne odhodke.

Tožene terjatve, terjatve v stečajnih in likvidacijskih postopkih ter v postopkih prisilnih poravnjav so popravljene v višini celotnega zneska.

Podrobnejši prikaz je viden v tabeli 5.8.

Tabela 5.8 Obseg (v 000 SIT) in struktura (v %) kratkoročnih in dolgoročnih poslovnih terjatev

	2004		2003		Indeks 2004/2003
	31. 12.	struktura (v %)	31. 12.	struktura (v %)	
Kratk. poslovne terjatve do kupcev	4.366.006	70,03	3.044.836	69,19	143
Kratk. poslovne terjatve do podjetij skupine	645.964	10,36	78.530	1,78	36
Kratk. poslovne terjatve do pridruženih podjetij	0	0,00	0	0,00	0
Kratk. poslovne terjatve do drugih	1.222.920	19,61	1.277.408	29,03	144
Kratk. nevplačani vpoklicani kapital	0	0,00	0	0,00	0
Skupaj kratkoročne terjatve	6.234.890	100,00	4.400.774	100,00	142
Skupaj dolgoročne terjatve	0	0,00	0	0,00	0
Skupaj poslovne terjatve	6.234.890	100,00	4.400.774	100,00	142

Vir: OMV Istrabenz 2005b

Porast poslovnih terjatev, in sicer za 42 %, izhaja tako iz povečanega obsega prodaje, iz povečanja maloprodajnih cen naftnih derivatov, pa tudi iz večje kartične prodaje.

V strukturi kratkoročnih terjatev konec leta 2004 kar 70,03 % kratkoročnih terjatev izhaja iz terjatev do kupcev. 19,61 % predstavljajo kratkoročne poslovne terjatve do drugih, to so v pretežni meri terjatve do bank iz naslova kratkoročne prodaje in so v primerjav z letom 2003 vrednostno skoraj enake, strukturno pa so nižje za skoraj 10 %. Kratkoročne poslovne terjatve do podjetij skupine predstavljajo 10,36 % vseh terjatev in so se povečale skoraj za 9 % v primerjavi z letom 2003. V spodnji tabeli 5.9 bomo podrobneje analizirali kratkoročne terjatve do kupcev, in sicer po dolžini dni od zapadlosti terjatev.

Tabela 5.9 Obseg (v 000 SIT) in struktura (v %) kratkoročnih terjatev do kupcev v letu 2004 in 2003

	2004		2003		Indeks 2004/2003
	31. 12.	Delež (v %)	31. 12.	Delež (v %)	
Nezapadle terjatve	3.568.514	81,73	2.108.065	69,23	169
Zapadle terjatve do 30 dni	583.425	13,36	568.315	18,66	103
Zapadle terjatve od 31 do 60 dni	239.776	5,49	216.223	7,10	111
Zapadle terjatve od 61 do 90 dni	30.619	0,70	77.626	2,55	39
Zapadle terjatve 91 in več dni	104.915	2,40	139.705	4,59	75
Tožene in sporne terjatve	638.577	14,63	588.311	19,32	109
Nepopravljene kratk. poslovne terjatve do kupcev	5.165.826		3.698.245		140
Popravek vrednosti terjatev dokupcev	799.820		653.409		122
Skupaj kratk. poslovne terjatve do kupcev	4.366.006	100,00	3.044.836	100,00	143

Vir: OMV Istrabenz 2005b

Kratkoročne terjatve do kupcev so razvidne iz zgornje tabele 5.9, iz katere razberemo, da je nezapadlih terjatev do kupcev kar za 81,73 %, kar kaže na zanesljivost poslovanja družbe OMV Istrabenz.

Dolgoročnih terjatev iz poslovanja družba tako kot v letu 2003 niti v letu 2004 ni imela.

5.3.3 Kratkoročne finančne naložbe

Kratkoročne finančne naložbe vključujejo kratkoročna dana posojila, kratkoročne finančne naložbe v kapital drugih podjetij in kratkoročne depozite in varščine. Z upoštevanjem SRS 6.1 do 6.6 v zvezi z vrstami in načini izkazovanja kratkoročnih finančnih naložb se ločeno izkazujejo naložbe doma in v tujini. V družbi je ta postavka zanemarljiva na koncu obračunskega obdobja, prikaz je v spodnji tabeli 5.10.

Tabela 5.10 Razvrstitev kratkoročnih finančnih naložb po SRS za leto 2004, vrednosti so v 000 SIT

	Posojila podjetjem skupine	Posojila, dana drugim	Kratk. depoziti	Skupaj
Začetna vrednost	0	7.864	0	7.864
Pridobitve / povečanja	0	0	21.613.540	21.613.540
Odtujitve / zmanjšanja	0	1.780	21.613.540	21.615.320
Končna vrednost	0	6.084	0	6.084

Vir: OMV Istrabenz 2005b

Kot vidimo iz zgornje tabele 5.10, je končna vrednost finančnih naložb le v koloni Posojila dana drugim, in sicer v vrednosti 6.084.000 SIT. Družba na dan 31. 12. 2004 ni imela kratkoročnih depozitov. Promet kratkoročnih depozitov med letom nastaja zaradi kratkoročnih vezav prostih sredstev.

5.3.4 Sredstva na računih

Denarna sredstva se v začetku izkazujejo z zneski, ki izhajajo iz ustreznih listin, po preveritvi, da imajo takšno naravo. Denarna sredstva, izražena v tuji valuti, so prevedena v domačo valuto po srednjem tečaju Banke Slovenije na dan prejema oziroma plačila.

Denarna sredstva, izražena v tuji valuti, so na bilančni dan prevrednotena po tedaj veljavnem srednjem tečaju Banke Slovenije.

Vrednost denarnih sredstev je enaka v obeh letih in je sestavljena iz 7,66 % denarnih sredstev v banki, ostalo so denarna sredstva v blagajni in prejeti čeki.

5.4 Hitrost obračanja obratnih sredstev

Obratna sredstva so gibljiva sredstva, zmanjšana za kratkoročne finančne naložbe. Običajno se obrnejo nekajkrat na leto, v posameznih primerih že v nekaj dneh. Hitrost obračanja obratnih sredstev je za podjetje velikega pomena – hitreje ko se obračajo, boljši je vpliv na likvidnost oziroma na plačilno sposobnost podjetja. Hitrost obračanja merimo s koeficientom obračanja obratnih sredstev, ki nam pove, kolikokrat v razdobju enega leta se gibljiva sredstva obrnejo, in s koeficientom trajanja enega obrata, ki nam pove, koliko dni traja en obrat. Ker pri izračunu upoštevamo razmerje med tokom in stanjem, v imenovalcu koeficienta upoštevamo povprečno stanje sredstev (Hočevar, Igljčar in Zaman 2001, 419). Večja vrednost koeficienta obračanja pomeni, da se gibljiva sredstva hitreje obračajo in s tem hitreje prehajajo iz manj likvidnih oblik v denarna sredstva. Če število dni v letu delimo s koeficientom obračanja, dobimo dobo vezave oziroma trajanja enega obrata. Iz spodaj prikazanih obrazcev in z uporabo znanih zneskov smo izdelali tabelo 5.11. Po spodaj navedenih obrazcih bomo izračunali

koeficient obračanja obratnih sredstev in čas trajanja enega obrata sredstev po številu dni za leti 2004 in 2003.

$$\text{koeficient obračanja obratnih sredstev} = \frac{\text{poslovni odhodki v letu brez amortizacije}}{\text{povprečno stanje obratnih sredstev}}$$

$$\text{čas trajanja enega obrata} = \frac{365}{\text{koeficient obračanja gibljivih sredstev}}$$

Tabela 5.11 Koeficient obračanja obratnih sredstev v družbi v letih 2004 in 2003 in dolžina obrata v dneh

	2004	2003	Indeks 04/03
Posl. odh. brez amort.(v 000 SIT)	96.216.940	94.097.533	102,25
Povp. obr. sred. (v 000 SIT)	10.855.379	8.615.664	126,00
Koef. obračanja obr. sredstev (1/2)	88,635	10,9217	81,15
Trajanje enega obrata v dnevih	41,18	33,42	123,22

Vir: OMV Istrabenz 2005b

Iz podatkov v tabeli 5.11 je razvidno, da se je hitrost obračanja obratnih sredstev v družbi v letu 2004 zmanjšala (na 8,8635) v primerjavi z letom 2003 (ko je bila 10,9217). Gibljiva sredstva so se torej v letu 2004 obračala za 18,85 % počasneje kot v letu 2003. Število dni vezave se je namreč podaljšalo s 33 dni v letu 2003 na 41 dni v letu 2004.

5.5 Aktivne časovne razmejitve

Konec leta 2004 je imela družba 95.213.000 SIT aktivnih časovnih razmejitev (to je le 0,274 % vseh sredstev), in sicer iz:

- vračunanih super rabatov dobaviteljev blaga za leto 2004 in
- manjšega deleža prefakturiranih stroškov in prihodkov za storitve, zaračunane v letu 2005 za leto 2004.

Aktivne časovne razmejitve so se oblikovale na osnovi prejetih oziroma izdanih računov in pogodb.

5.6 Obveznosti do virov sredstev

Če je obveznost vračanja dolgoročna, kot na primer pri dolgoročnih posojilih, govorimo o dolgoročnih obveznostih. Kratkoročna posojila, dolžne zneske dobaviteljem

in druge podobne obveznosti mora podjetje poravnati v dogovorjenih rokih, praviloma prej kot v enem letu (Pučko in Rozman 2000, 76). Slovenski računovodski standardi delijo obveznosti do virov sredstev na kapital, rezervacije, finančne in poslovne obveznosti ter pasivne časovne razmejitve. Kapital podjetja sestavljajo zneski, ki so jih vložili lastniki, in zneski, ki so bili ustvarjeni s poslovanjem podjetja in pripadajo lastnikom. Delimo jih na več delov: vpoklicani kapital, kapitalske rezerve, rezerve iz dobička, preneseni čisti poslovni izid iz prejšnjih let, čisti poslovni izid poslovnega leta in prevrednotovalni popravki kapitala (Slovenski računovodski standardi 2002, 169–170). V okviru finančne funkcije analiziramo obseg in strukturo obveznosti do virov sredstev, finančno varnost, plačilno sposobnost in finančno stabilnost.

5.6.1 Analiza obveznosti do virov sredstev

S spremljanjem in ocenjevanjem virov financiranja ugotavljamo, iz katerih virov podjetje nabavlja finančne vire, kakšno sestavo obveznosti do virov ima, kot tudi ustreznost takšne sestave (Pučko 2004, 128). V spodnji tabeli 5.12 bomo prikazali obseg in strukturo obveznosti do virov sredstev.

Tabela 5.12 Obseg (v 000 SIT) in struktura (v %) obveznosti do virov sredstev v letih 2004 in 2003

	2004		2003		Indeks 04/03
	Vrednost	Delež (v %)	Vrednost	Delež (v %)	
Kapital	22.533.548	64,96	21.435.899	60,68	105
Dolg. rezervacije	0	0,00	0	0,00	
Finan. in poslovne obvez.	12.081.031	34,83	13.640.042	38,61	89
Pasivne časovne razmejitve	53.919	0,16	251.509	0,71	21
Obvez. do virov sredstev	34.688.498	100,00	35.327.450	100,00	98

Vir: OMV Istrabenz 2005

Iz tabele 5.12 je razvidno, da je bilančna vsota obveznosti do virov sredstev družbe na dan 31. decembra 2004 znašala 34.688,498 mio SIT, kar je za 2 % manj kot v letu 2003. V obravnavanem letu je 64,96 % vseh obveznosti družbe predstavljal kapital, dolgoročnih rezervacij ni bilo, finančnih in poslovnih obveznosti je bilo za 34,83 %, pasivne časovne razmejitve so zanemarljive, le 0,16 %.

$$\text{Kazalnik finančne neodvisnosti} = \frac{\text{kapital}}{\text{obvez. do virov sredstev}} = \frac{22.533.548}{34.688.498} = 0,6496$$

Stopnja naložbe kapitala v vseh obveznostih do virov sredstev bi lahko imenovali tudi stopnja finančne neodvisnosti. Ta se je v letu 2004 povečala za dobre 4 % in je bila konec leta skoraj 65 odstotna, kar je razvidno iz zgornjega obrazca.

5.6.2 Kapital

Kapital predstavlja lastniško financiranje družbe in je z vidika družbe njegova obveznost do lastnikov. Opremljen je z zneski, ki so jih lastniki vložili v družbo, in z zneski, ki so se pojavili pri poslovanju družbe in pripadajo njenim lastnikom. V spodnji tabeli 5.13 bomo prikazali razčlenitev kapitala po postavkah in njegovo analizo obsega in strukturo.

Tabela 5.13 Obseg (v 000 SIT) in struktura (v %) kapitala v letih 2004 in 2003

	2003		2004	
	31. 12.	Struktura (v %)	31. 12.	Struktura (v %)
Vpoklicani kapital	6.626.362	29,38	6.626.362	30,91
Kapitalne rezerve	2.167.889	9,61	2.167.889	10,11
Razerve iz dobička	2.482.794	11,01	2.128.311	9,93
Preneseni čisti poslovni izid	0	0,00	354.483	1,65
Nerazporejeni čisti poslovni izid	1.117.650	4,96	0	0,00
Prevrednostovalni popr. kapit.	10.158.853	45,04	10.158.853	47,39
Kapit. manj. lastnikov	0	0,00	0	0,00
Skupaj kapital	22.553.548	100,00	21.435.899	100,00

Vir: OMV Istrabenz 2005b

Celotni kapital družbe na presečni bilančni dan sestavlja vpoklicani kapital 29,38 %, kar je za 1,53 % manj kot konec leta 2003. Kapitalske rezerve so se znižane v letu 2004 za 0,5 %. Rezerve iz dobička so narasle za dober odstotek. Imamo še nerazporejeni čisti dobiček, ki je v vrednosti 4,96 %, in prevrednotovalni popravek kapitala, ki je najvišji in obsega kar 45,04 % celotne strukture kapitala.

O bilančnem dobičku iz leta 2003 je odločala skupščina družbe OMV Istrabenz, d. o. o. Koper na svoji redni seji dne 18. avgusta 2004 in je preneseni čisti poslovni izid v višini 354.483.000 SIT razporedila v druge rezerve iz dobička. Zaradi tega je 31. decembra 2004 stanje na tej postavki 0 (nula).

Iz do sedaj prikazanih podatkov bomo izračunali še kazalnik finančnega kritja sredstev družbe OMV Istrabenz po naslednjem obrazcu:

$$KFKS = \frac{\textit{kapital}}{\textit{osnovna sredstva (po neodpis. vred.)}} = \frac{22.335.548.000}{23.685.021.000} = 0,9522$$

KFKS – kazalnik finančnega kritja sredstev

Rezultat 0,9522 nam pove, da so osnovna sredstva skoraj v celoti pokrita z lastnimi sredstvi, točno 95,22 odstotno.

5.6.3 Finančne in poslovne obveznosti

Dolgovi se v začetku izkazujejo z zneski, ki izhajajo iz ustreznih listin oziroma se izkazujejo po vrednosti, ki je enaka prejetemu znesku denarja ali njegovih ustreznikov. Kasneje se povečujejo s pripisom obresti, če je tako dogovorjeno z upnikom, zmanjšujejo pa se za odplačane zneske in morebitne drugačne poravnave v dogovoru z upnikom.

Dolgovi, izraženi v tujih valutah, se na dan nastanka preračunavajo v domačo valuto. Na bilančni dan so dolgovi, izračunani v tuji valuti, preračunani po srednjem tečaju Banke Slovenije. Nastale tečajne razlike so uvrščene med finančne odhodke oziroma finančne prihodke.

Znesek dolgoročnih dolgov, ki zapade v plačilo najkasneje v letu po bilančnem dnevu, se prenese na kratkoročne dolgove. V spodnji tabeli bomo razvrstili finančne in poslovne obveznosti po postavkah v skladu s SRS 9.2 in 9.5.

Tabela 5.14 Obseg (v 000 SIT) in struktura (v %) finančnih in poslovnih obveznosti v letu 2004 in 2003

	2004		2003		Indeks 04/03
	Vrednost	Delež (v %)	Vrednosti	Delež (v %)	
Dolgoročne finančne obveznosti	548.212	4,54	2.185.596	16,02	25
Dolgoročne poslovne obveznosti	0	0,00	0	0,00	0
Kratkoročne finančne obveznosti	3.793.442	31,40	4.334.318	31,78	88
Kratkoročne poslovne obveznosti	7.739.377	64,06	7.120.128	52,20	109
Skupaj fin. in posl. obveznosti	12.081.031	100	13.640.042	100	89

Vir: OMV Istrabenz 2005

Dolgoročne finančne obveznosti v skupni višini 548.212,000 SIT za leto 2004 izvirajo v celoti iz obveznosti družbe do domače banke Bank Austria Creditanstalt, d. d.

Ljubljana. Prejeto posojilo je nominirano v EUR z obrestno mero 6-mesečni EURIBOR, povečanim za pogodbeno obrestno maržo, in predstavlja 4,54 % vseh finančnih obveznosti.

Kratkoročne finančne obveznosti so konec leta 2004 predstavljale 31,4 % vseh finančnih obveznosti in jih je družba imelo do:

- tuje banke NLB, d. d. Filiale di Trieste, Italija v višini 796.761.000 SIT – prejeto posojilo je nominirano v EUR z obrestno mero 3-mesečni EURIBOR, povečanim za pogodbeno obrestno maržo;
- domačih bank v višini 2.992.738.000 SIT – posojila do domačih bank so nominirana v SIT z letno obrestno mero od 4,3 % do 4,8 %;
- domače družbe Gradis GP, d. d. Ljubljana v višini 3.943.000 SIT – posojilo je prejeto v SIT z letno obrestno mero 3,6 % in predstavlja jamstvo za plačilo terjatev iz prodaje trgovskega blaga.

Pogodbene obrestne marže za devizna posojila znašajo maksimalno 0,8675 %.

Vse finančne obveznosti do bank so zavarovane z bianco menico. Dolgoročna posojila pri Bank Austria Creditanstalt, d. d. Ljubljana je zavarovano tudi s poroštvom OMV Adriatik, holdinške družbe, d. o. o.

Vse poslovne obveznosti družbe so kratkoročne in so najvišje, kar 64,06 % vseh finančnih obveznosti.

Kratkoročne obveznosti iz poslovanja so sestavljene iz:

- poslovne obveznosti do dobaviteljev v višini 1.964.125.000 SIT (ali 25,38 %);
- poslovne obveznosti do podjetij v skupini v višini 858.241.000 SIT (ali 11,09 %);
- poslovne obveznosti do drugih v višini 4.917.011.000 SIT (ali 63,53 %).

Najvišji delež predstavljajo obveznosti do državnih in drugih inštitucij.

Družba na dan 31. december 2004 in 2003 ni imela dolgoročnih obveznosti ne v skupini in niti izven nje.

5.7 Pasivne časovne razmejitev

Vrednost 53.919.000 SIT na pasivnih časovnih razmejitvah v celoti izvira iz kratkoročno vnaprej vračunanih stroškov, in sicer:

- iz naslova članarine za blagovne rezerve do Zavoda za blagovne rezerve RS,
- iz naslova obveznosti za obresti od bank,
- iz naslova nefakturiranih izvršenih stroškov v letu 2004.

Pasivne časovne razmejitve so se oblikovale na osnovi prejetih računov in pogodb.

6 SKLEP

V diplomski nalogi smo se osredotočili na letno poročilo gospodarske družbe in iz vsebine računovodskega dela uporabili podatke za analize po različnih metodah, ki so nam dale še druge vpoglede v poslovno stanje. Prikazi računovodskih izkazov in nekaterih drugih razkritij podatkov iz poročila so se pokazali kot zelo uporabni tudi za nas kot zunanje uporabnike. Poslovni izid lahko analiziramo na več načinov, med katerimi je najbolj uveljavljena analiza z odmiki, ki smo jo uporabili. Obe bilanci lahko analiziramo tudi na druge načine, eden od načinov je analiza s pomočjo računovodskih kazalnikov.

Če povzamemo podatke iz naših analiz poslovnega izida, lahko ugotovimo, da so se prihodki povečevali hitreje od odhodkov in temu primeren je tudi poslovni rezultat, ki je bil v letu 2004 pozitiven, predhodno leto pa negativen. Z analizo gospodarske uspešnosti pa smo rezultate o uspešnosti potrdili. Kar za 66 % se je povečala produktivnost, kazalci gospodarnosti so nad 1, kar je dobro za našo gospodarsko družbo. Tudi kazalca donosnosti in dobičkonosnosti sta se povzpela na vrednost nad 4,284 oziroma 4,955.

Iz analize bilance stanja pa vidimo, da ima družba 68 % vseh sredstev v obliki stalnih sredstev, ki so pokrita z lastnim kapitalom nad 95 %. Stalna sredstva predstavljajo opredmetena sredstva, ki so odpisana manj kot 30 %, kar pomeni, da imajo še dolgo uporabno dobo in visoke investicije niso potrebne. Največji delež gibljivih sredstev predstavljajo terjatve, ki so se povečale v primerjavi z letom 2003, k temu je pripomogel povečan obseg prodaje, porast maloprodajnih cen in porast kartične prodaje. Tudi vrednost zalog se je povečala za 11 %, vzrok za to so vse višje cene naftnih derivatov ne le v naši državi ampak v svetu in na to ne moremo vplivati. Celotna gibljiva sredstva v izkazu so se v izkazu stanja za tekoče leto povečala za 26 % glede na preteklo leto. Kazalec trajanja enega obrata obratnih sredstev pa nam pove, da so za to potrebovali 41 dni. Kratkoročne terjatve do kupcev, ki predstavljajo pomemben delež, tvorijo večinoma nezapadle terjatve do kupcev, kar kaže na zanesljivost politike poslovanja. Obveznosti do virov sredstev predstavljajo 65 % kapitala in 35 % finančne in poslovne obveznosti, ki zajemajo kratkoročne kredite bank in obveznosti do države. Kazalec finančne neodvisnosti je kar dvotretjinski, kazalec finančnega kritja sredstev pa nam pove, da so skoraj vsa sredstva v lasti družbe – družba nima dolgov.

Analiza poslovanja družbe nam ni razkrila večjih problemov v poslovanju, kar lahko pomeni, da jih ni imela ali pa jih je uspešno reševala. Na podlagi vseh ugotovitev iz predhodnih poglavij lahko zaključimo, da je družba OMV Istrabenz, d. o. o. Koper, dovolj ambiciozna in fleksibilna, da bo tudi v prihodnosti preseгла dosedanje rezultate.

LITERATURA

- Brigham, Eugene F. 1995. *Fundamentals of financial management*. Forth Worth: Dryden
- Hočevar, Marko, Aleksander Igličar in Maja Zaman. 2001. *Osnove računovodstva*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
- Kavčič, Slavka, Sergeja Slapničar in Adrijana Rejc. 1998. *Novosti pri računovodskem merjenju uspešnosti poslovanja podjetij*. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo.
- Kavčič, Slavka. 1995. *Analiza poslovnega izida*. Portorož: Zveza računovodij finančnikov in revizorjev Slovenije.
- Kavčič, Slavka et al. 2001. *Gradivo za izobraževanje za pridobitev strokovnega naziva računovodja*. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo.
- Kavčič, Slavka. 2002a. Računovodsko analiziranje (računovodsko proučevanje) z vidika uporabnikov. *5. letna konferenca preizkušenih računovodij*. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo.
- Kobeja, Boris. 2001. *Priročnik za pisce strokovnih besedil: znanstveni aparat*. Koper: Visoka šola za management
- Kobeja, Boris. 2002. *Napotki za pisanje seminarske in diplomske naloge*. Koper: Visoka šola za management.
- Kokotec Novak, Majda. 1997. *Osnove računovodstva z bilanciranjem*. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
- Lipovec, Filip. 1983. *Analiza in planiranje poslovanja*. Ljubljana: ČGP Delo.
- Melavc, Dane. 2003. *Računovodstvo*. Koper: Fakulteta za management.
- Milost, Franko. 1996. *Računovodstvo in finance*. Portorož: Fakulteta za pomorstvo in promet.
- Milost, Franko. 1997. *Računovodstvo in poslovne finance*. Portorož: Visoka šola za hotelirstvo in turizem.
- Mramor, Dušan. 1993. *Uvod v računovodstvo*. Ljubljana: Moderna organizacija.
- Pfajfar, Lovrenc in Franc Arh. 2004. *Statistika 1*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
- Pučko, Daniel in Rudi Rozman. 2000. *Ekonomika in organizacija podjetja*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
- Pučko, Daniel. 2004. *Analiza poslovanja*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
- Stepko, Draga. 1989. *Ekonomika podjetja – Pojmovanje prihodkov, odhodkov in čistega poslovnega rezultata*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.

- Tratnik, Monika. 2002. *Osnove raziskovanja v managementu*. Koper: Visoka šola za management.
- Turk, Ivan et al. 1996. *Finančno računovodstvo*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
- Turk, Ivan et al. 2004. *Finančno računovodstvo, splošni del*. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo.
- Turk, Ivan et al. 2003. *Finančno računovodstvo*. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo.
- Turk, Ivan et al. 1999. *Finančno računovodstvo*. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo.
- Turk, Ivan in Dane Melavc. 1994. *Uvod v računovodstvo*. Kranj: Moderna organizacija.
- Turk, Ivan. 1993. *Uvod v ekonomiko gospodarske družbe*. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
- Turk, Ivan. 2000. *Pojmovnik računovodstva, financ in revizije*. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo.
- Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije. 2002. *Slovenski računovodski standardi*. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo.
- Žnidaršič Kranjc, Alenka. 1995. *Ekonomika poslovanja*. Postojna: Dej.

VIRI

- OMV Istrabenz. 2005. *Bilanca stanja za leto 2004*. Poslovni dokumenti, OMV Istrabenz, Koper.
- OMV Istrabenz. 2005a. *Izkaz poslovnega uspeha za leto 2004*. Poslovni dokumenti, OMV Istrabenz, Koper.
- OMV Istrabenz. 2005b. *Letno poročilo 2004*. Poslovni dokumenti, OMV Istrabenz, Koper.
- Pravilnik o predložitvi letnih poročil in način objave. *Uradni list RS*, št. 5/04.
- Zakon o gospodarskih družbah. *Uradni list RS*, št. 15/05.